

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TARİH EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

145046

GÖRME ENGELLİLERDE TARİH EĞİTİMİ
(ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ TEMELİNDE)

145046

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Hakan YILDIZ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mustafa SAFRAN

Ankara 2004

Hakan YILDIZ tarafından hazırlanan GÖRME ENGELLİLERDE TARİH EĞİTİMİ (ÖĞRETMEN ve ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ TEMELİNDE) adlı bu Yüksek Lisans Tezi olarak uygundur.

M. Safa

Prof. Dr. Mustafa SAFRAN

Tez Danışmanı

Bu çalışma jürimiz tarafından Tarih Eğitimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Mehmet Salıha

Üye : Prof. Dr. MUSTAFA SAFRAN M. Safa

Üye : Yrd. Doç. Dr. A-Tube Tıncel

ÖZET

Tarih Eğitiminin görme engelli öğrencilere nasıl uyarlanacağına ilişkin bu çalışma kapsamında önce görmezlerin özel eğitimi ve tarih eğimi ile ilgili literatür taraması yapılmış sonra da toplam 12 ayrı okuldan 20'si Tarih Öğretmeni, 40'ı görmez öğrenci olma üzere 60 kişiyle bire bir görüşme yapılmıştır. Literatür taraması ve dile getirilen görüşler ışığında tarih eğitimim görmezlere uyarlanmasında yönelik olarak onlara ilişkin duyma ve dokunma esaslı yöntem-teknik ve araç-gereçlerin kullanılması gerektiği ortaya konulmuştur.

ABSTRACT

In this study which is about how history can be taught to blind secondary school students, firstly the literature on special needs education for blinds and on blind students in history education is reviewed. Then, interviews are done with twenty secondary school history teachers and forty blind secondary school students from twelve different secondary schools. In the light of literatute review and interviews, it can be said that auditory and tactual materials should be used in history lessons in order to make history understandable for blind students.

ÖNSÖZ

Görmez öğrencinin gayretliliği ve mücadeleciliğiyle görmez öğrenciler lehine açılacağı görülecektir. Yeter ki iyi niyet ve iyi rehberlik bulunsun, görmezlere yönelik araç-gereçler temin edilsin, duyma ve dokunma esaslı yöntemler kullanılsın.

Öncelikle dünyada, 90'lı yılların başından itibaren de ülkemizde tarih öğretimine ilişkin çaba çalışmaların yoğunlaştığı görülüyor ancak bu teori ve çalışmalar sadece standart ve ören öğrencileri baz alıyordu. Bende bu çalışmalara bir görmeyen, tarih eğitimi mastırı yapan bir tarihçi ve bir eğitimci olmam hasebiyle Görmeyenlerde Tarih Öğretimi konusunu ele alan bir araştırma ile katkıda bulunmak istedim. Tarih eğitimindeki araştırmalara benzer şekilde görme engelliler alanındaki araştırmalar da son yıllarda büyük artış göstermiştir. 2002'ye kadarki son 20 yılda görme engelliler ve onların eğitimlerine ilişkin araştırmaların toplam sayısı 131 olup her geçen yıl büyük artış gösterdiği tespit edilmiştir (Eripek, Çolak ve Yücesoy 2002: 10).

Bu çalışma görmeyenlere yönelik tarih öğretiminin nasıl yapıldığı ve nasıl yapılması gerektiği sorularına cevap oluşturmak gayesiyle hazırlanmıştır. Bu iki problem yanında görmeyenlere yönelik tarih öğretiminde hem teori hem de pratikte yapılan yanlışlıklar ile bunların sebepleri ve çözüm yollarına ilişkin öneriler getirdim. Ülkemizde tarih eğitime yönelik kaynakların azlığı ortada iken görmeyenlerde tarih eğitimi alanında küçük de olsa bir kaynağın bulunmayacağını tahmin etmek hiçte zor değildir. Bu nedenle az sonra okuyacağınız bu çalışma hem görmezlerin özel eğitimi alanına tarihin özel eğitimi boyutunu getirmekte hem de tarih eğitimi alanına görmezlere yönelik bir boyut eklemektedir. Bu yönleriyle bu araştırma Türkiye'de Görme engellilerde Tarih Eğitimi sahasında yapılmış ilk araştırma olarak görünmektedir.

Bu çalışmanın elde olmayan nedenlerle ister istemez 2 sınırlılığı olabileceğini düşünüyorum: bunlardan biri yukarıda izah edildiği gibi kaynağa

ilişkin iken diğerini verilen bilgilerin zaman zaman sadece görmezlerin özel eğitimi yada sadece tarih eğitimi alanlarına kayması teşkil etmektedir.

Çalışmanın hazırlanışı esnasında hem literatür taraması gerçekleştirilmiş hem de 7 ayrı okuldan 20 tarih öğretmeni ve 8 ayrı okuldan 40 tarih dersi öğrencisiyle birebir görüşme yapılmış, bu görüşmeler kasede kaydedilmiş, sonra da bunların hem kendi aralarında hem de literatürle karşılaştırılması yapılmıştır. Görüşülen kişi sayısı, bu araştırmanın bir nitel araştırma olduğu düşünüldüğünde hiç de azımsanmayacak bir rakamdır.

Bu çalışma içerisinde görmeyenlerde tarih öğretimi esnasında kullanılan klasik yöntemler, yeni yöntem yaklaşımları, kullanılan yada kullanılması gereken araç-gereçler, okul ve sınıf içi hususiyetler, tarih öğretmeni ve öğrencisinin tutumları konularında hem yaşanmış deneyimler hem de görme özürlülerin zihni yapısına ilişkin notlar ışığında teori ve pratikte geçerli net bilgiler ortaya koymaya çalıştım.

Bu çalışmanın gerek, görmeyenlerde tarih öğretimi alanına gerekse de bu alanın iki tarafı olan tarih öğretmen ve öğrencilerine ufak da olsa bir katkı sağlayacağı düşüncesiyle.

Bu çalışmanın oluşmasındaki katkılarından dolayı eşim Gülsüm YILDIZ 'a, kardeşlerim Erkan YILDIZ ve Gülşah 3.KARAKAYA' ya, arkadaşlarım Yasemin BAYRAM, Kadir ÜNLÜ, Hüseyin ÜNLÜ' ve Ömer KOÇ' a teşekkür ederim.

Ankara. 2004

Hakan YILDIZ

İÇİNDEKİLER

Onay Sayfası	I
Özet	II
Abstract	III
Önsöz	IV
İçindekiler	VI
Giriş	1
Araştırmanın Amacı	8
Araştırmanın Önemi	9
Kavramsal Çerçeve	10
BİRİNCİ BÖLÜM Tarih Eğitiminin Görme Engellilere Uyarlanması	13
1.1.Görme Engellilerin Tarihe İlgisi	13
1.2. Görme Engelli Öğrenciyle İlk Karşılaşma	13
1.3. Öğretmenin Tutumu	14
1.4.Tarih Dersinde Kullanılan Yöntemler	16
1.4.1.Duyarak Öğrenmeye İlişkin Yöntemler Ve Teknikler	18
1.4.1.1. Kaset Ve Cd'ler	18
1.4.1.2-Tarihi Müzikler	20
1.4.2.Dokunarak Öğrenmeye İlişkin Yöntem Ve Teknikler	21
1.4.2.1.Kabartmalı Araçlar	21
1.4.2.2.Maketler	21
1.4.3.Toplu Etkinlik Yoluyla Öğrenmeye İlişkin Notlar	23
1.4.3.1.Tarih Konulu Gösterilere Gitme	23
1.4.3.2.Tarih Konulu Seminer Ve Panellere Katılma	23

1.4.3.3.Sözlü Tarih Etkinliği	24
1.4.3.4.Tarihsel Çevre Gezisi	24
1.4.3.5.Drama Ve Oyunlar	26
1.5.Okul Ortamının Düzenlenmesi	27
1.6.Sınıf Ortamının Düzenlenmesi	28
1.7.Tarih Dersinde Kullanılan Araçlar	31
1.7.1.Tablet –Kalem	31
1.7.2.Kabartma Siyasi Ve Fiziki Haritalar	31
1.7.3.Kabartmalı Küre	32
1.7.4.Kabartma Kitaplar	32
1.7.5.Diğer Kabartma Materyaller	33
1.7.6.Kabartma Daktilo	34
1.7.7.Helezonik Cihazlar	34
1.7.8.Bilgisayar	34
1.7.9.Braille And Speak	35
1.7.10.Bu Araçların Değerlendirilmesi	35
1.8.Görme Engelli Öğrencinin Dikkat Etmesi Gerekenler	36
İKİNCİ BÖLÜM Araştırmanın Yöntemi	38
Çalışma Grubu	39
Varsayımlar	39
Sınırlılıklar	40
Uygulama Süreci	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Bulgular ve Bulguların Değerlendirilmesi	42
3.1.Görme Engelli Öğrenciyle İlk Karşılaşmaya İlişkin Bulgular	42
3.2.Öğretmenin Tutumuyla İlgili Bulgular	44
3.3.Tarih Dersinde Kullanılan Yöntemlere İlişkin Bulgular	46
3.4.Anlatım Yöntemine İlişkin Bulgular	47
3.5. Duyarak Öğrenmeye İlişkin Bulgular	48
3.6. Dokunarak Öğrenmeye İlişkin Bulgular	49
3.7.Tarih Eğitiminde Toplu Etkinliklerin Rolüne İlişkin Bulgular	50
3.8.Tarih Eğitiminde Sınıf Dışı Etkinliklere İlişkin Bulgular	51
3.9.Tarih Eğitiminde Drama Yöntemine İlişkin Bulgular	54
3.10.Okul Ortamına İlişkin Bulgular	56
3.11.Sınıf Ortamına İlişkin Bulgular	58
3.12.Tarih Dersinde Araç Kullanımıyla İlgili Bulgular	61
3-13 Görme Engelli Öğrencinin Dikkat Etmesi Gerekenlere İlişkin Bulgular	64
3.14.Tarih Dersinde Yaşanan Sıkıntılara İlişki Bulgular	66
3.15 Tarih Dersinin Sevilip Sevilmemesine İlişkin Bulgular	67
3.16.Tarih Dersindeki Başarıya İlişkin Bulgular	69
3.17.Görme Engellilerde Tarih Eğitimi Kaynaklarına Dair Bulgular	70
Sonuç	71
Kaynakça	72
Ekler	76
Özgeçmiş	79

3.9.Tarih Eğitiminde Drama Yöntemine İlişkin Bulgular	54
3.10.Okul Ortamına İlişkin Bulgular	56
3.11.Sınıf Ortamına İlişkin Bulgular	58
3.12.Tarih Dersinde Araç Kullanımıyla İlgili Bulgular	61
3-13 Görme Engelli Öğrencinin Dikkat Etmesi Gerekenlere İlişkin Bulgular	64
3.14.Tarih Dersinde Yaşanan Sıkıntılara İlişki Bulgular	66
3.15 Tarih Dersinin Sevilip Sevilmemesine İlişkin Bulgular	67
3.16.Tarih Dersindeki Başarıya İlişkin Bulgular	69
3.17.Görme Engellilerde Tarih Eğitimi Kaynaklarına Dair Bulgular	70
Sonuç	71
Kaynakça	72
Ekler	76
Özgeçmiş	79

GİRİŞ

Doğaya, topluma, insana, kültüre, sanata kısaca tüm varlık, bilgi ve değerler alanına yönelik öğretim, deneyim, eylem ve her türlü eğitsel etkinlik ve durumları ifade etmek üzere kullanılan eğitim kavramının genel bir tanımı "olumlu davranışlar kazandırma düşüncesiyle insanların belli amaçlar doğrultusunda yetiştirilmesi" şeklinde yapılmaktadır (Değirmencioğlu 1977: 1-2). Bu çerçevede ortalama veya normal çocuğa göre fiziksel, zihinsel, duyuşsal, sosyal ve duygusal özellikler bakımından yetersizliği olan çocukların genel eğitim hizmetlerinden tamamen yada kısmen yararlanamadıklarından dolayı eğitim hizmetlerinin uyarlanması, özelleştirilmesi yani onlara özgü hale getirilmesidir (Özsoy, Özyürek ve Eripek 2002: 6).

Yukarıdaki tanımda geçen yetersizlik ve ona bağlı olarak ortaya çıkan özür (engel) kavramlarını da açıklamak gerekir Köseler 1998: 1). Yetersizlik: zihinsel, fiziksel, davranışsal yada duyu organlarındaki zedelenmeye bağlı olarak işlevlerin tamamen veya kısmen kaybını ifade eder. Engel ise kişinin yetersizliği nedeniyle çevreye uyum sağlayamaması şeklinde tanımlanmaktadır (Ataman 1977: 210). Örneğin doğuştan görmez olan Halis bağımsız hareket kabiliyeti kazanmış ve bir yere giderken görmezlere özgü beyaz baston kullanmaktadır; ancak gideceği yol üzerinde fazla miktarda çukur, direk, otomobil ve benzeri gibi ketlerle hareketi engellenmekte ve otobüslerin görmezlere uygun teknolojik donatımı yapılmadığı için saatlerce durakta, geçen otobüsün hangisi olduğunu bekleyebilmektedir (Kuralay 2003). Görüldüğü üzere çevresel etkenler Halis'in rahatça dolaşması ve istediklerini yapmasına ket vuruyor, engel oluyorsa Halis engelli yani özürdür (Kuralay 2003:182) .

Gelişmiş ülkelerde özürlü bireylerin topluma tam katılımını engelleyen etkenleri ortadan kaldırmayı yada en az indirmeyi hedefleyen düzenlemelere gidilmekte, hem yasal boyut hem de uygulama boyutunda gerekli tedbirler

alınmaktadır; ancak henüz ülkemizde bu çalışmaların yeterli etkenlik, sayı ve kapsama ulaşmadığı gözlenmektedir (Ataman 1977: 211).

Bireyler çok değişik sebeplerle özürlü hale gelebilmektedir. Bunlar arasında kalıtım, beslenme, hastalıklar, kazalar, sakıncalı çevre, ortam, gelenek-görenek ve eğitimsizlik etkin görülmektedir. Özürlü bireylerin tarihi insanlık tarihi kadar eskidir (Özsoy, Özyürek ve Eripek 2002: 11). İlkel toplumlardan bir çoğunda kişinin varlığını sürdürebilmesi için üretici, savaşçı gibi görevleri yerine getirebilmesi esas alınır (Şahin 2003:99). Tamamen tüketici olan yada korunması için başkasına bağımlı duruma düşen özürlü toplumun sırtından atılması gereken bir ağırlık sayılırdı. Antropoloğların yaptıkları incelemelerden bu konuda ilginç örnekler edinilmiştir. Alaska'nın kuzeyinde yaşayan göçebe Kızılderili kabileleri güz gelip güneye doğru göç vakti gelince biraz yiyecekle çadırlarında bıraktıkları yaşlı ve sakatları kendi kaderlerine terk ederlerdi. Kuzey kutbu çevresinde yaşayan Eskimo kabilelerinde ise yaşlı ve sakatlar akrabalarının soyulup buzların üzerine yatırılırdı. Afrika'nın bazı ilkel topluluklarında da benzer şekilde çok yaşlı ve sakatlar ölümleri beklenmeden diri diri gömülürlerdi. Eski German töresine göre baba sakat doğan çocuğunu öldürebilirdi. Yine İspartalıları'da da aynı şekilde sakatı yok etmek bir hak olarak kabul ediliyordu (Enç 1981). Eski Mısır, İsrail gibi bazı topluluklarda sakat doğan yada sonradan sakat kalan kişinin ya kendi işlediği yada ana-babasının işlediği bir günahın cezası olarak bu duruma düştükleri kanısı yaygındı; bunlara yardım koruma teşebbüslerinin yine aynı tanrıları kızdıracığı ve benzeri cezaları davet edeceğinden korkulurdu. Bu bakımdan özürlülerden, sakatlardan uzak durmak, onu yok etmek gerekirdi (Özsoy, Özyürek ve Eripek 2002: 11-12).

Eski Yunan uygarlıklarında da benzer bir inanç vardı: yalnız insanlar gibi birbirleriyle yarışma, çekişme, kıskançlık gibi ilişkileri bulunduğu sanılan bu çoğul tanrı düzeninde bir tanrının cezalandırdığını rakibi olanın himaye edebileceği de kabul olunurdu. Bu nedenle o zamanki anlayışa göre günahları veya ihmalleri nedeniyle gözünü, işitme gücünü yada kol ve

bacağını kaybeden kişilerin öteki tanrılarca korunarak kendilerine sağlamlarda bulunmayan birtakım yetenekler bağışlandığı kabul olunurdu. Bu yüzden görmezlerde,müzik ve gayipten haber verme yeteneklerinin bulunduğu kanısı yaygındı; eski Yunanda çoğu tapınakların rahip ve kâinlerinin görmez oluşunun nedeni de budur (Enç 1981). Modern ödülenme kuramının kökeni belki bu ilginç bilgilerde saklıdır.

Daha ileri dönemlerdeki bazı toplumlarda özürllüler kötü işlerde kullanılmışlardır. Sakatları da, ormana, özel sepetler içinde akarsulara ve buz üstüne bırakarak yok etmeye göre biraz daha insancıl sayılabilecek bir tutum onları birtakım ağır ve kötü işlerde kullanmaktır denilebilir. Roma imparatorluğu döneminde sakatları dilencilikte ve forsalıkta kullanmak olağandı, İsrail toplumunda ise bunları hayvan gibi değirmen ve su dolaplarına koşarlardı, eski Çin de görmez kızlar genellikle fuhuşta çalıştırılırdı. Bunlar ve birçok toplumda özürllüler cüzzamlılar gibi şehir dışında ayrı koloniler halinde yaşamaya mecbur tutulurlardı (Özsoy, Özyürek, ve Eripek 2002:11-12).

Özürllülere ilişkin yargılar ve özürllülerin konumlarının düzelmeye başlamasında Hristiyanlık, İslâmiyet dinlerinin büyük rolü olmuştur. Hristiyanlık ve İslâmiyet özürllülere karşı takınılan tutumun köklü olarak değişmesini geniş ölçüde etkilemiştir. Kutsal kitaplarda hasta, sakat, yaşlı ve yoksullara karşı merhametli ve koruyucu bir tutum takınılmasının tanrı buyruğu olduğu inancı yaygınlaşmaya başlamıştır,bunun sonucu olarak tapınaklar bu durumda olanların sığınağı durumuna girmiş, böylece din kurumları bunlara ilişkin bakını evleri kurmaya girişmiştir. Bu tür kuruluşlar ,vakıflar ve bunlara yapılan bağışlar yoluyla din kurumları iyice güçlenmiştir; böylece din kurumları bu tür kişilere yönelik sosyal yardım çalışmalarının öncülüğünü yapmıştır. Ortaçağ Avrupa'sında hükümdarlar ve kilise arasında baş gösteren çatışma ve çekişmeler sırasında ilginç bir gelişme olmuştur. Kiliseyi zayıf duruma düşürmenin yolunun onları gelir kaynaklarından yoksun bırakmak olduğunu düşünen bazı hükümdarlar bakımevleri ve vakıflara el

koyarak bilmeden de olsa sosyal hizmeti bir devlet görevi haline getirmişlerdir (Enç 1981) .

Sakatlara karşı tutumun değişip gelişmesini en çok etkileyen bir kaynak da felsefe ve bilim olmuştur. 18. ve 19. yüzyıllar felsefede bilginin kaynağının ne olduğu yaygın bir tartışma konusu durumundaydı. İngiltere Fransa'nın Duyumcuları bilginin kaynağının duyu organları yoluyla sağlanan duyumlar olduğu görüşünü savunuyorlardı; böylece psikolojik araştırmalara doğru, fikri hazırlıklar oluşma yoluna girmiştir (Ataman 1977:217). Bu arada Diderot, Kondilyak, Borklay gibi düşünürler görme yada işitme duyusundan yoksun olanların anıksal hayatıyla ilgilendiler. Diderot'un görmezler hakkında mektupları ve Valantin Haüy'ün görmezlerin eğitimleri konusunda giriştiği denemeler bu felsefe tartışmalarından geniş ölçüde esinlenmiştir (Şahin 2003:101) .

Uygarlık tarihinin çeşitli aşamalarında bazı kişiler sakatlıklarına rağmen kimi alanlarda üstünlük ve seçkinlik göstermiştir. Helenist Mısır'da din bilgini Didimus, İngiltere'de Matematik alanında Sanderson ve Lord Bayrın , Fransız ressamı Tuluz Lutrek ve 19. yüzyıl sonu 20.yüzyılın ilk yarısında Amerikalı düşünür ve yazar Helen Keller bunların en bilinenleridir. Hatta ünlü tarihçi Homeros'un da görmez olduğu yaygın bir söylentidir. Bunların hayatları ve başarıları,içinde yaşadıkları toplumun inanç ve tutumlarını olumlu yönde değiştirmeye sevk etmiştir (Enç 1981) bunların hayatları hem özürlerine rağmen eğitilebileceklerini hem de değişik alanlarda olağanüstü başarı ve seçkinlik sağlayabileceklerini göstermiştir.

Özel eğitim, önceleri yalnızca zengin, soylu ailelerin, özürlü bireylerine özel olarak verilen bir eğitim olarak başlamış görünmektedir. Bu dönemde özürlünün eğitim masrafları kendi ailelerince karşılanmakta idi: buda fakir özürlülerin eğitimsiz kalması anlamına geliyordu. Bu nedenle önce özürlülere ilişkin vakıf hayır kurumları kurulmuş sonra da özürlülerin eğitimi devletin görevlerinden kabul edilerek bu sorumluluk devletçe yerine getirilir olmuştur. Bu durumda da önce Valentine Haüy'ün açtığı gibi şahıslar tarafından bu tip

okullar kurulmuş sonra da 'özel eğitim harcamaları devlet bütçesinden sağlanmalıdır' görüşü çerçevesinde özürlü eğitimi için okul işi de devletçe yürütülür hale gelmiştir (Özsoy, Özyürek ve Eripek 2002:13). Ayrıca özel eğitim başlarda din adamlarınca yürütülürken önce sadece meraklısı sonrada hekimler özel eğitim işini üstlenmişlerdir. 19.yüzyıl sonları 20.yüzyıl başlarında ise 'bu işin bir öğretmeni olmalı' düşüncesi ağırlık kazanmış şimdilerde de özel eğitim: öğretmen, doktor, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, konuşma özür uzmanı, fizyoterapistten oluşan bir takım işi olarak görülmektedir (Özsoy,Özyürek ve Eripek 2002:14).

İlk açılan özel eğitim kurumları şu görüşe dayanıyordu: "Özürlüleri kendilerine öz eğitim kurumlarında, özel yöntem ve araçlarla normalleştirme yoluna gidilmeli ve hayata hazırlamalıdır; ancak böyle bir eğitimden sonra hayatın gereklerine uyabilecek bireyler haliyle gelebilirler." Yaklaşık iki asırlık bu deneyim sadece özürlü bireylerden oluşan dışa kapalı bir eğitimin hayata hazırlamak şöyle dursun özürliülerin, özürlerine ek olarak bir uyumsuzluk kaynağı olduğunun anlaşılmasına yaramıştır (Ataman 1977:216). Bu yüzden özel eğitimin genel eğitim kurumlarıyla kaynaştırılması yoluna gidilmiştir. Olağan okullarda özel eğitim sınıfları ve gezici öğretmenlik hizmetleri bu gelişimin sonucudur (Enç1981).

Türkiye'de özel eğitimin başlaması ve yaygınlaşması özür guruplarına göre farklılık göstermektedir. Bazı kaynaklara göre Osmanlı Devletindeki Enderun üstün zekâlıların eğitiminin dünyadaki ilk uygulamaları arasında yer almaktadır (Özsoy, Özyürek ve Eripek 2002:13). İşitme ve görme engelli eğitiminin 19.yüzyıl sonlarında başladığı görünmektedir. Ülkemizdeki ilk özel eğitim kurumu önce işitme engellilere daha sonra eklenen şubesiyle görme engellilere eğitim vermek üzere 1889'da Sultan Ahmet'te Grati Efendi tarafından açılan okuldur (Özsoy, Özyürek ve Eripek 2002:33).1913'te yasalaşan Tedrisad-ı İptidaiye kanunu Muvakkati özürlü çocukların eğitimiyle ilgili ilk resmi düzenlemedir (Enç1981:28). 1997'de 573 sayılı özel eğitim düzenlemelerini içeren kanun çıkarılmıştır. 2000 yılında çıkan k.h.k.ise özel

eğitime muhtaç çocukların ayrı eğitim ortamlarının yanısıra birlikte eğitim ortamlarında da eğitimlerini sürdürmeleri için bazı düzenlemeler getirmiştir (Özmen 2003:51).

İlk özel eğitim öğretmeni yetiştirme 1952-53 ders yılında Gazi Eğitim Enstitüsü içinde açılan özel eğitim şubesiyle başlamış ancak iki yıl sürebilmiştir; fakat 1980'li ve 1990'lı yıllarda özel eğitim bölümleri değişik illerdeki değişik üniversitelerce açılmış ve halen eğitime devam etmektedir (Özsoy, Özyürek ve Eripek 2002:14).

Daha önceki kısımlarda özel eğitimin önce dünyada, sonrada ülkemizdeki genel gelişimini anlatmıştık şimdi de özel eğitimin konumuzla ilgili asıl kısmı olan görmezlerin eğitimlerine ilişkin tarihi gelişimi önce dünya sonra da ülkemiz boyutuyla anlatmaya çalışacağız. İlk görmezler okulu Valentine Haüy tarafından 1784'te Paris'te açılmış, onu İngiltere, Almanya, Avusturya, Rusya ve 1830'lardan itibaren de Amerika'da açılan görmez okulları takip etmiştir (ENÇ 1981). Başka bir kaynakta ise ilk kabartma kitabı da yazdığı belirtilen Valentine Haüy'ün bu okulu açış tarihi olarak 1873 verilmektedir (Şahin 2003: 100)

Bizde Grati Efendinin 1889'da İstanbul'da Sultan Ahmet'teki ticaret mektebinin bir kanadında açtığı işitmezler okuluna kısa sonra bir de görmezler bölümü eklenmiştir (Adler 1971). 19. yüzyıl sonlarında bazı yabancı misyoner kurumların da Beyrut ve Mardin'de bu tip okul açtıkları söylenmektedir. 1921'de özel bir dernek İzmir'de sağır, dilsiz ve körler için okul açmış. Önce sağlık sonra da milli eğitim bakanlığına bağlanmış sağırlar şubesi İzmir'de bırakılıp görmezler şubesi Ankara'ya taşınarak 1951 yılında görmezlere özgü ilk ilkokul açılmış, bunu 1954'te Gaziantep, 1970'te İstanbul, 1972'de İzmir'deki ilkokullar takip etmiş,sonraları buralara ortaokul kısımları eklenmiştir. (Enç 1981) 1974 -1975 öğretim yılında görmezler okulu sayısı 4, öğrenci sayısı 423 iken (Enç 1981: 76). 2002- 2003 öğretim yılında ise özel alt sınıflarda dahil olmak üzere küçük ve orta büyüklükte 17 görmezler okulu ve yaklaşık 1200 öğrenci (Çakıcı 2003).

Günümüzde görmez okulları milli eğitim bakanlığı özel eğitim ve rehberlik genel müdürlüğüne bağlı olup 8 yıl süreli ilköğretimden sonra lise ve üniversite sınavında başarılı olanlar yüksek öğretime yerleştirilmektedirler (Özsoy, Özyürek ve Eripek 2002: 34).

Son yıllarda kendine geniş bir uygulama alanı bulan kaynaştırma faaliyetleri, Ankara'daki Mitat Enç Görme Engelliler ilköğretim okulunda 1997'den beri yürütülen az gören sınıfı uygulaması, ilk kez 1960'ta İstanbul'da gerçekleştirilen fakat çok kısa süren ve 2002 yılında aynı ilde yeniden başlayan gezici öğretmenlik uygulamalarına yer verilmektedir.

Nasıl ki bir birey olarak kendi geçmişimiz, belli noktalarda önemli olaylar yaşadığımız bir şahsi tarihimiz varsa toplumlarında geçmiş deneyimleri, önemli olayları vardır ve bugün yaşayanların ilk adımı da onlardır. Bu nedenle tarih için Carr: 'tarih, tarihçi ile olguları arasındaki kesintisiz, karşılıklı bir etkileşim süreci ve bugünle geçmiş arasında bitmez bir diyalogdur.' (Carr 1994: 37) yine bir İngiliz tarihçisi olan Collingwood: 'Tarih aklın geçmişte ne yaptığının bilgisidir ve aynı zamanda bunun yeniden yapılması geçmiş edimlerin şimdi de sürdürülmesidir.' der (Collingwood 1996: 261). Bunlara ilave olarak Carr, kaynaklarında yazılı eserlerin ağırlığını göz önünde tutarak tarihin birazda tarihi yazarlarca oluşturulduğunu ve tarihçilerin bu çağın bakış açısıyla geçmiş çağları değerlendirdiklerini belirtmektedir (Carr 1994: 20 37). Nichol'e göre tarihsel bilgi kültürel mirasımızın en önemli parçası olup dünya vatandaşlığı için eğitimde hayati bir unsurdur ve toplumu kaynaştırır (Nichol 1996: 3).

Tarih geçmişi göstererek bugünü anlamamıza ve sürekli bir akış içinde yaşadığımızı hissetmemize yardımcı olur (Öksüzoğlu 1977: 17). Bugünkü anlayışımıza göre tarih, geçmişin bilgisi olmaktan sıyrılıp geçmişin şimdi de yaşanan bilgisi haline gelmiştir (Safran ve Köksal 1997. 2).

Bu bilgiler ışığında tarih eğitimi toplumların, geçmişleriyle bugünleri arasındaki münasebet ve bağı yeni kuşakların kafasında kurmayı amaç

edinir. Görüldüğü gibi tarih eğitiminin hedefi zihinsel becerilere yöneliktir. Öyle olduğu için tarih ve tarih eğitim görenler kadar görmeyenlere de hitap eder ve onlarında anlaması, sevgisi ve başarısına açıktır. Tarih öğretiminin amaçları, yöntemleri ve materyalleri düşünüldüğünde, özellikle de tarih öğretiminde istenen muhakeme ve yorum merkezli beceriler göz önüne alındığında tarih öğretiminde gören ile görmez arasındaki fark yok denecek kadar azken bulunulan fiziki koşullar çoğu zaman aradaki farkın artışına yardımcı olabilmektedir. Bu gerçeklik esas alınıp görmezlerle ilişkin yöntem ve araç-gereçlerin de kullanımı ile aradaki farkın azalacağı hatta görmez öğrencinin gayretliliği ve mücadeleciliği ile görmez lehine açılacağı görülecektir. Yeter ki iyi niyet ve rehberlik bulunsun, görmezlerle yönelik araç-gereç temin edilsin duyma ve dokunma esaslı yöntemler kullanılsın

PROBLEM CÜMLESİ

Öğretmen ve öğrenci görüşleri temelinde görme engellilerde tarih eğitiminin yapısı

ALT PROBLEMLER

1-Gören ve görmeyen tarih öğretmenlerine göre görme engellilere yönelik tarih eğitiminin durumu.

2-Görmez öğrencilere göre görme engellilere yönelik tarih eğitiminin durumu.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırma öğretmen ve öğrenci görüşlerine dayanarak görme engellilerde tarih eğitiminin yapısı ve sorunlarını ortaya koymayı , alanda kullanılabilecek yöntem, teknik ve araçları tanıtmayı amaçlamaktadır.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

a) Ülkemizde özürllülerin eğitime ilişkin çalışmaların bütün özürllü gruplarını kapsaması ve tarih eğitime ilişkin çalışmaların da genelde özürllüler özelde de görmezle hitap etmemesi dolayısıyla alana ait özgün bir eser bulunmaması sonucu görme engellilerde tarih eğitiminde yaşanan kaynak sıkıntısını gidermek amacıyla bir görmez, bir tarihçi, bir eğitimci olarak bireysel özelliklerimin de etkisiyle tezimi 'öğretmen ve öğrenci görüşleri temelinde görme engellilerde tarih eğitimi' şeklinde belirledim.

b) Tarih eğitimi ve özürllüler konusunda bir çok yerli ve yabancı kaynak bulunmakla birlikte tarih eğitime ilişkin çalışmaların ortalama ve herhangi bir engeli bulunmayan öğrencilere hitap ettiği görölmektedir. Özürllülere ilişkin de çok kaynak bulunmakla birlikte daha çok özürllülerin toplumdaki yeri , sorunları , rehabilitasyonu ve kısmen de özürllülerin genel eğitimlerine dair bilgiler verildiği görölmektedir. Bu tezin hazırlanması esnasında tarih eğitime dair kaynaklardan tarihin nasıl öğretilmesi gerektiği yönünde , özürllülere dair kaynaklardan özürllüler ve genel eğitimleri yönünde özürllü bireylerin yazdığı kitaplar , görme engelli tarih öğrencilerinin ve görmez öğrencisi bulunan gören yada görmeyen tarih öğretmenlerinin görüş ve düşüncelerinden yaşanmış deneyimlerin paylaşılması yönünde faydalanılabileceği anlaşılmaktadır.

c) Bu tezin sonuçta şu katkı ve yenilikleri getirmesi öngörülmektedir:

1-Görmezlerde tarih eğitime ilişkin yazılı kaynak ihtiyacına cevap verilmiş olacaktır.

2-Hem tarih eğitimi hem de özel eğitime yeni bir boyut eklenmiş olacaktır.

3-Bu alandaki sıkıntılar, bizzat bu sıkıntıları yaşayan öğretmenler ve öğrenciler tarafından dile getirilmiş olacaktır.

4-Bu tezde verilen bilgiler görmez öğrencisi bulunan tarih öğretmenlerine yardımcı olacaktır.

5-Bu tezle 'görmez' , 'duyarak öğrenme', 'dokunarak öğrenme' vb gibi yeni kavramlar ortaya konulmaktadır.

6-Bu tezle görmezlerde tarih eğitimine dair yeni yöntem ve teknikler önerilmektedir.

Yukarıda sayılan özellik ve faydaları nedeniyle bu tez hem tarih eğitimi hem de görmezlerle ilişkin özel eğitime katkı sağlayacak; hem görmez öğrenci hem de görmez öğrencisi olan tarih öğretmenlerine fayda sağlayacaktır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

ENGEL (ÖZÜR)

Bireyin yaşadığı sürece yaş,cinsiyet, sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak üstlendiği rollerin gereğini, fiziksel yetersizliği nedeniyle yerine getirememesi halidir (Karataş 2000). Böylece engel bireyin kendi problemi olmaktan çıkıp sosyal bir problem olmaktır (Özsoy,Özyürek ve Eripek 2002:5).

DUYARAK ÖĞRENME

Duyarak öğrenme: Bilgiye ulaşma ve bilgi edinme vasıtaları, yolları, süreçleri itibarıyla işitme duyusu temeline dayanan öğrenmedir (Küçük Ahmet 1989:24). Sadece anlatım yöntemini kullanmak duyarak öğrenmeyle istenen hedeflerin gerçekleştiği anlamına gelmez (Enç 1972). Bu tip öğrenmenin gerçekleştirilebilmesi için görmezlerle yönelik tarih öğretiminin, işitme duyusuna hitap eden araç gereçlerle desteklenmesi zorunludur.

DOKUNARAK ÖĞRENME

Dokunarak öğrenme: Bilgiye ulaşma ve bilgi edinme vasıtaları , yolları , süreçleri itibarıyla dokunma duyusu temeline dayanan öğrenmedir (Küçük Ahmet 1989:24). Görenler için görmek neyse görmeyenler için dokunmak da ona yakın bir şeydir (Kuralay 2003). Dokunma yoluyla tarihin konusu olan kişi yada olayla öğrenci arasında direk bir bağ kurulmuş olacaktır (Safran 1997).

KONUŞAN KİTAB

Bir gören tarafından, değişik uzunluklardaki makale, kitap v.b. gibi yazılı materyallerin Cd yada kasete okunmuş haline konuşan kitap denir (Enç, 1881). Görmeyenlerce en çok kullanılan materyallerden biridir. Öğretim süreçlerinde konuşan kitap ve kitaplıklardan daha fazla yararlanılmaya başlanmıştır (Özsoy, Özyürek ve Eripek, 2002: 33-40).

BRAİLLE

Bu kavram görmeyenlerin kullandığı altı nokta sistemine dayalı kabartma yazıyı ifade eder.Bu yazı sistemini kendisi de görmez bir müzik öğretmeni olan Fransız Luis Braille bulmuştur (Şahin 2003:100). Parmak ucuyla duyumlanacak büyüklükte 6 kabartma nokta 1dikdörtgen biçiminde yukarıdan aşağıya 3 soldan sağa 2 iki nokta olarak dizilir. Her dikdörtgen kutudan 63 karakter çıkar (Enç1981).

KAYNAŞTIRMA

Özel gereksinimleri olan ayrıcalıklı çocuklarla, herhangi bir engeli olmayan çocuklar arasında sosyal kaynaşma, iletişim ve etkileşim kurmak gayesiyle birlikte ancak kendi durum ve yeteneklerine uygun bireysel eğitim programları aracılığıyla aynı ortamda ortak eğitim olanakları sağlayan düzenlemelerin tamamıdır (Özmen 2003:51). Son yıllarda Avrupa ülkeleri A.B.D.'de ayrı okullarda eğitimden ziyade başta kaynaşık eğitim olmak üzere farklı yollar aranmaktadır (Ataman 1977:215).

BAĞIMSIZ HAREKET

Özel teknikleri, görme kalıntısını ve geri kalan duyuları kullanarak görmez kişinin bulunduğu çevreyi anlamlandırabilmesi ve bir yerden diğer bir yere gidebilme becerisidir (Ayva 2002:79). Kişinin görme yetersizliğinin üstesinden gelebilmesi bağımsız hareket konusunda ne kadar başarılı olduğuna bağlıdır (Özsoy,Özyürek ve Eripek 2002:37).

1.BİRİNCİ BÖLÜM

TARİH EĞİTİMİNİN GÖRME ENGELLİLERE UYARLANMASI

1.1.GÖRME ENGELLİLERİN TARİHE İLGİSİ

Tarih bilimi, kültürel mirasımızın en önemli parçasıdır (Nichol 1996:3).Tarihi bilginin nesnesi kalıntı ve belgeler iken, öznesi tarihi bilgiye muattap olan herkestir.Herhangi bir tarihi bilgiyi açığa çıkaracak tarihçi kadar, açığa çıkan tarih bilgisiyle karşılaşan tarih öğrencisi de, bu bakımdan tarihi bilginin öznesi konumundadır (Colingwood 1996:74).

Genel itibarıyla Türk toplumunun tarihi sevdiği ve bazı tarihi olayları merak ettiği, aralarında tartıştığı gözlenmekte ve ders olarak da basit, rahat öğrenilen bir alan olduğu kabul edilmektedir (Paykoç 1991).Tarih alanı ve Tarih dersinin rahat öğrenildiği, özellikle görmezler için çok kolay ve çok uygun bir alan olduğu şeklinde görüşler dile getirilmiştir (Safran 1993).

1.2. GÖRME ENGELLİ ÖĞRENCİYLE İLK KARŞILAŞMA

Bir tarih öğretmeni iki şekilde görmeyen öğrenciyle karşılaşabilir: Ya görev yaptığı özürsüzlere ilişkin okulda gören öğrenciler içerisinde bir yada birkaç görmeyen öğrenci ile karşılaşır; ya da taininin görme engelliler okullarına çıkması halinde görmez öğrencilerle karşılaşır (Özyürek 1995).’ Birinci halde gören öğrencilerin büyük çoğunlukta olduğu bir ortamdaki görmez öğrenci ile ikinci halde ise sınıftaki tüm öğrencilerin görme engeli taşıyan öğrencilerden oluştuğu bir ortamda görmeyen öğrencilerle karşılaşır. Hangi ortamda olursa olsun karşılaşma anı ve sonrasında kısa bir süre şaşkınlık , zaman zaman da karamsarlık içine girebilir. Öğretmenler bu konularda yeterli bilgilerle donatılmadıkları için özel gereksinimli çocuklarla karşılaştıklarında bocalamaktadırlar (Ataman 2002:19).

Bu hislerden kurtulması uzun sürmeyecektir. Diğer öğretmen arkadaşları, gözlemleri ve öğrenciden edindiği bilgiler yardımıyla kısa sürede bu bilinmezlik duygusundan kurtulacaktır (Özsoy, Özyürek ve Eripek 2002).

1.3.ÖĞRETMENİN TUTUMU

İlk karşılaşma gerçekleşikten ve tarih öğretmeni görmez tarih öğrencisini tanıdıktan sonra iki ana tavır belirler (Kuralay 2003)

1. Görmeyen öğrenciyi hiçbir çaba ve çalışma istemeksizin, sırf yardım amacıyla engeli yüzünden sınıfı yada dersi geçirmek veya bu temel düşünceye dayalı olarak fazla not vermek şeklinde bir yaklaşım vardır ki bu yaklaşımı benimseyen öğretmen hem görmeyen çocuğu kolaycılığa alıştırarak (Küçükahmet 1989) sonraki hayat mücadelesinde onu zor duruma düşürmekte hem de görmez öğrencinin reel gelişimine katkıda bulunmak yerine öğrencinin nitel değil nicel ve görünen yanına bir katkıda bulunmaktadır.

Tarih öğretmeninin bu yöndeki yardım duygusu karşısında görmez öğrenciler ya buna sevinerek en azından tepki göstermeyerek engelinden faydalanmakta ya da bunu kabullenmeyerek tepkisini ortaya koymaktadır. Ayrıca hiç çalışmadığı halde görmez öğrencinin geçirilmesi hem öğretmenin diğer öğrencilere haksızlık yaptığı anlamına gelir hem de haksız tutumdan dolayı diğer öğrenciler tarafından görmez öğrenciye, öğretmene hatta Tarih dersine karşı bir tepkisizlik, bir soğukluk oluşabilir.

2. Bu yaklaşımda Tarih öğretmeni görmez öğrencisinin diğer öğrencilerinden farkı olmadığı bilinci ile hareket ederek onu tanımaya ve ona en iyi nasıl yardımcı olabileceğini belirlemeye çalışır (Köseler 1998:52). Öğretmen onun dersi anlaması, ödevlerini yapması ve sınıfı hakkıyla geçmesi konusunda sınıf içi ve dışında gerekli şartları hazırlayarak ona yardımcı olur. Yazdığı kitapta bir görmeyen şunları anlatıyor: Bir defasında rahmetli Dursun öğretmen sınıfa bir soru sormuştu: Ancak 50kişilik sınıftan

bilen olmamıştı. Öğretmenimiz sopacı bir öğretmen değildi ama bunu öğrenmemiz, hepimizin avuçlarına birer sopaya mâl oldu. Avucuma vurulan bir tek sopa elimi acıtmıştı, doğru elim biraz acıtmıştı fakat bu sopanın benim için öğretmenin vurduğu yerde gül biter düşüncesinden öte bir anlamı vardı. Elim acıtmıştı fakat ruhuma iltifat edilmişti. Mesela öğretmenim bana, görmüyorum diye acıyıp vurmasaydı, beni daha memnun etmiş olmayacaktı (Kuralay 2003:47). Bu tip bir yaklaşım hem öğrencinin kendine güvenini artırır hem de onu hayat mücadelesinde çalışkan ve mücadeleci kılar. Görüleceği üzere iki zıt yaklaşım iki tip insan ve gelecek teşkil etmektedir (Özyürek 1995).

ettirilerek kavranması ve onlarla çocuk arasında ilişki sağlanması gerekiyor (Bildirici 1994). Tarih öğretmenin (Özbaran 1992), alan bilgisi, öğretmenlik kabiliyeti, tarih algısı (Eskici anlayış: olayları sırasına göre anlatır, sadece müfredatı esas alır, günceli umursamaz hatta belki takip etmez, eskinin yeni ile dünün bugünle bağlantısını kurmaz, yakın tarihi anlatmaz anlatamaz. Çağdaş anlayış: sınıfta tartışmadan korkmaz, sorulara muhakemeye dayalı cevaplar ister, günceli takip eder, geçmişteki olayların günümüzle bağlantısını kurar, eski ile yeniyi, dünle bugünü, öteki ile berikini karşılaştırır, müfredatı umursamakla birlikte yakın tarih hatta günceli anlatır (Safran 1996) tarih sevgisi, sınıfı sevmesi ve zeki bulması, görmez öğrenciyi sevmesi , çaba gösterir ve zeki bulması yada tersi durumlara göre tarih öğretmenin tutumu tarih dersinin durumu , sınıf ve görmez öğrencinin tarih ve tarih dersi (Nichol 1996) ile ilgisinin durumunu ortaya çıkar.

Anlaşılabacağı üzere öğretmenin tutumunun yardım sever, şefkatli, eşitlikçi davranan ve görmez öğrenciye olumlu bakan bir tarzda olması gereklidir (Küçükahmet 1989:16).

1.4.TARİH DERSİNDE KULLANILAN YÖNTEMLER

Gerek tarih gerekse de diğer tüm alanlara ilişkin bilginin öğrenciye aktarımı sınıf içi ve dışında uygulanan bazı yöntem ve tekniklerle gerçekleştirilmektedir (Kurt ve Alkan1998). Tarih öğretiminde eskiden beri diğer tüm yöntemler bir kenara itilerek “anlatım” yöntemi ön plana çıkmış durumdadır (Özyürek 1995). Bu gün bu ağırlık devam etmekle birlikte yeni yöntem ve tekniklerin hayata geçirildiği de gözlenmektedir. Gerek görenler gerekse de görmeyenler için tarih öğretimi (Collingwood 1996) esnasında ağırlıklı başvurulan anlatım yönteminin sınırlılıkları bilinmektedir.

Anlatım, öğretmenin bilgilerini pasif bir şekilde oturarak dinleyen öğrencilere otokratik bir biçimde ilettiği geleneksel bir yöntemdir. Çok sık kullanımı, kötüye kullanımı ve yanlış kullanımı nedeniyle en etkisiz yöntem olarak bilinmektedir (Küçükahmet 1989:41). Bu yöntem sadece öğretmenin konuşup öğrencilerin dinlemesine dayandığı için öğrencinin ilgisi kısa sürede kaybolmakta ve canı sıkılmakta , bu nedenle de dikkati başka düşünce ve objelere yönelmektedir. Öğretimin geniş ölçüde söze dayanır duruma gelmesi önemli bir yetersizliktir (Enç 1981).

Anlatım esnasında gören öğrencinin ilgisinin objelere , görmeyen öğrencinin ilgisinin kendi iç alemine kayması dışında bu yöntemin sınırlılığı anlamında gören ile görmeyen arasında pek fark yoktur (Küçükahmet. 1989). Öğrencileri pasif halde tutması ve çeşitli eksikliklerinden dolayı sıkıntılara, gündüz rüyalarına ve disiplin sorunlarına neden olmaktadır. Modern öğretim, anlatım yöntemine pek yer vermemekle birlikte özellikle tarih dersinde, öğretmen her konuda bu yöntemden belli bir ölçüde yararlanma gereğini duymaktadır; anlatımın kısa ve ilginç olmasını sağlama ve herkesin dikkatini çekme öğretmenin görevidir (Küçükahmet 1989:42). Yetişkinin dikkat sınırı 15 dakikadır ve gittikçe azalır (Küçükahmet 1989:87).

Anlatım yönteminin ağırlığının düşürülmesi ile birlikte derste görsel obje (harita, fotoğraf, film, belgesel) lere başvurulabilir. Bu, gören öğrenciler açısından bir açılım ve fayda sağlamakla birlikte görmeyen öğrencilere hitap etmeyen bir uygulamadır. Görme yetersizliği olan çocuk çevresine ilişkin bilgileri, görme dışındaki dokunma, işitme tat ve kokularından yararlanarak sağlar. Görme yetersizliği olan kişi, görsel ağırlıklı materyallere bağımlı olacak olursa öğrenmesinde yetersizlikler ortaya çıkabilir (Özsoy, Özyürek ve Eripek 2002:33). Bununla birlikte görmüyor, hafızası iyidir düşüncesiyle işitme duyusuna ağırlık verilirse de yukarıda belirtilen durum ortaya çıkabilir; zira bir duyudaki artıştan ziyade duyu sayısındaki artışla öğrenme artacaktır. İşte bu nedenledir ki görmeyen öğrencilerin, derse katılımı ve tarih dersini öğrenmelerinde duyma ve dokunma duyularına hitap eden yöntem ve

tekniklerin kullanılması onlar açısından büyük fayda sağlayacaktır. Ayrıca bu yöntem ve teknikler gören öğrencilere de büyük katkı sağlayacaktır; zira böylelikle tatma ve koklama haricindeki duyuları harekete geçirilmiş olacaktır. Bir öğretmen eğitim-öğretim sürecinde öğrencilerin ne kadar fazla sayıda duyusuna yönelirse, o oranda etkili bir öğretim sağlamış olur(Köseler 1998).Beş duyunun öğrenmeye etkisi şöyledir: görme duyusu: %75, işitme duyusu: %13, dokunma duyusu: % 6, koklama duyusu: % 3, tat alma duyusu: % 3 (Küçükahmet 1989:23) .

1.4.1.DUYARAK ÖĞRENMEYE İLİŞKİN YÖNTEMLER VE TEKNİKLER

Duyarak öğrenme: Bilgiye ulaşma ve bilgi edinme vasıtaları, yolları, süreçleri itibarıyla işitme duyusu temeline dayanan öğrenmedir. Eğitim sürecinde öğretmenin kullandığı temel kanal sesidir (Küçükahmet 1989:24). İşitme duyusunun öğrenmedeki payı %13 olarak verilmekle birlikte bu duyunun öğrenmedeki payının görmeyenler için geçerli olmayacağı tahmin edilecektir (Küçükahmet 1989:23).

1.4.1.1. Kaset ve CD ler :

Dinlemeye yönelik araçların başında gelen kasetler görme engelli öğrencinin dersi ona kaydetmesi ve ödevleri onlar aracılığıyla yapması bakımından çok faydalıdır (Köseler 1998:35)Tarih dersine yönelik ders kasetleri başta olmak üzere tüm kasetlerin en önemli sınırlılığı dinledikçe sıkıcılığının artması, uyku ve usantı vermesi iken, en önemli avantajları kolay kaydedilir, kolay dinlenir, kolay taşınır, az yer kaplar ve az maliyetli oluşudur (Enç1981).

Kitapların uzun çalar plaklara alınması yoluyla bir de konuşan kitap tedbiri geliştirilmiştir. Özellikle tarih ve edebiyat gibi düz metinler için elverişli olan bu tedbir tabî okuma süresini kabartma kitaba göre hayli kısaltmaktadır. İkinci dünya savaşından sonra gelişen diktafon ve kitapların ses şeritlerine

alınması bu hizmeti daha kolay ve yaygın hale getirmiştir (Enç1981:80). Her ne kadar görmeyenler çok zekidir, hafızaları kuvvetlidir denilse de teyip kadar güzel kaydedemezler (Kuralay 2003:84).

Bu konuyla ilgili olarak örneğin: Moskova'da, görevi körlere ve az görenlere materyal hazırlamak olan Logos Kurumu adında körler için çalışan bir kuruluş bulunmaktadır. Bu kuruluş üç bölümden oluşmakta olup birinci bölümünde sesli kitaplar hazırlanıyor. Bu bölümde yılda ortalama 1,5 milyon saati bulan ses kaydı yapıldığını öğrendik. Temel olarak kasetler kullanılırken yaşlıların elinde bulunacağı düşünülerek makara bantlar da bulunduruyorlarmış. Gezimiz sırasında bölümde 25tane kaset kopya makinesinin bulunduğunu öğrenmiştik. Kopyası alınan kitaplar ülkenin çeşitli yörelerindeki kurumlara ve alt birimlere gönderiliyor, oralarda yerel düzeyde tekrar çoğaltılarak kullanıma sunuluyor. Anlaşıldığı kadarıyla son yıllarda dijital kayıt yöntemlerine de ağırlık vermeye başlamışlar (Demirci 2003).

CD'ler için ses kasetlerini çağdaş versiyonları denilebilir. Son 20yılıda bilgisayarın eğitimdeki ağırlığı giderek artmış olup bilgisayarda dersleri dinlemeye yönelik olarak ses CD'leri yaygınlaşmaya başlamıştır. Görmezlere yönelik sesli kütüphanelerde artık, önceden kasete okunmuş eserlerin CD'lere aktarılması hızla gerçekleştirilmekte ve yeni okumalar CD'lere yapılmaktadır. Anlaşılacağı üzere yavaş yavaş CD'ler kasetlerin yerini almakta ve onlardan daha çok fayda sağlamaktadır.

Son zamanlarda dinlemenin görme yetersizliği olan öğrencilerin öğrenme niteliğini arttırdığına inanılması nedeniyle öğretim süreçlerinde konuşan kitap ve kitaplıklardan daha fazla yararlanılmaya başlanmıştır (Özsoy, Özyürek ve Eripek 2002:33-40).

Tarih dersinde aktarılan bilgiler tarihin yapısı (Carr 1994) gereği çok miktarda tarih, yer ve kişi isimleri içerdiğinden bazı noktalarda küçük tekrarlar ve soru-cevapların yapılması konunun tekrarı ve görmez öğrencinin not almasının kolaylaşması bakımlarından faydalı olacaktır (Baltacıoğlu 1941).

Başta ders kitabı olmak üzere tarih konulu kitapların okunduğu kasetler ve sınıf ortamında anlatılan Tarih derslerini içeren CD serileri görmez öğrenciye büyük fayda sağlayacaktır.

1.4.1.2-Tarihi Müzikler

Bu teknik hem görmez hem de gören öğrencilerin tarihe olan bağlarını sıkılaştıracaktır (İnan 1960); zira belli bir ritim ve tarihi sözler içeren tarihi müzikler, tarihi, öğrencilerin içlerinde hissetmelerine yardımcı olacaktır. Bu tekniğin uygulanışı görenlere ilişkin (tepegöz ve slayt makinaları gibi) araçlardan faydalanamayan görmez öğrencinin de yararlanabileceği materyal sayısının artması yani tarihin görmeyen öğrenciye ulaşımında bir yol daha açılmış olması anlamında çok önemlidir. Ancak bu teknik, öğrencilerin konuya tamamen ilgilerini yitirdikleri bir zamanda ve anlatılan konuyla bağdaşacak tarzda müziklerin çalınması şeklinde uygulanmalıdır. Örneğin; Göktürkler konusu anlatılırken Mehter Marşı çalmanın bir anlamı yoktur. Ders esnasında çalınabilecek tarihi müzikler arasında Mehter Marşları , tarihi film müzikleri, klasik Türk musikisi eserleri, son dönemde tarih içerikli sözlerin mehter-sanat musikisi karışımı besteleri çalınabilir. Örneğin, Osmanlılarda ordu yada savaş konularında hücum marşı ; hicret konusu anlatılırken Çağrı filminin müziği; Osmanlılarda musiki başlığı anlatılırken İtri'den yada 3.Selim devri anlatılırken Dede Efendi'den eserler; Genç Osman (2.Osman) devri anlatılırken Genç Osman şarkısı kullanılabilir.

Bu musiki eserleri yukarıda söylendiği gibi öğrencinin dikkatinin dağıldığı , zihninin yorulduğu anlarda çalınabileceği gibi konu anlatılırken kısık sesli bir fon müziği şeklinde de değerlendirilebilir. Tarihi müzik: Son yıllarda çok kullanılan bir tarihsel simge de Mehter Marşıdır. Hemen her yerel yönetimin bünyesinde artık bir Mehteran bölüğü bulunmaktadır. Hücum Marşının popüler müzik biçiminde yeniden dinlendiğini ve bunun doğruluğu yanlışlığı üzerine tartışmaların yapıldığını görmek şaşırtıcıdır (Safran 1997).

1.4.2.DOKUNARAK ÖĞRENMEYE İLİŞKİN YÖNTEM VE TEKNİKLER

Dokunarak öğrenme: Bilgiye ulaşma ve bilgi edinme vasıtaları, yolları, süreçleri itibarıyla dokunma duyusu temeline dayanan öğrenmedir (Enç 1981). Dokunma yoluyla, tarihin konusu olan kişi ya da olayla öğrenci arasında direk bir bağ kurulmuş olacaktır (Safran 1997).

Öğretmen, öğrencilerin konuyla ilgili araç ve materyalleri ellemelerine, tartmalarına ve hissetmelerine imkan sağlamalıdır (Küçükahmet 1989:24). Görmeyenler için dokunma duyusunun öğrenmedeki ağırlığı % 6 olarak belirtilmekte olup (Küçükahmet 1989:23) görmeyenler için dokunmanın neredeyse görmek yerine olduğu düşünülecek olursa (Kuralay 2003:52) bu payın çok düşük olduğu anlaşılabacaktır.

1.4.2.1.Kabartmalı Araçlar

Görmeyen öğrencinin en büyük ihtiyaçlarının başında tarihin coğrafya ile olan yakın ilişkisi nedeni ile genel coğrafyayı ve dünyayı kavrayabilmesi için ders esnasında kabartma küreler, kabartma haritalar hatta eğer bir mekân, örneğin boğazlar, Taçmahal gibi anlatılıyor ise kabartma krokiler kullanılması öncelikle görmeyen öğrenci için olmak üzere, tüm öğrenciler için dersin öğrenilmesi, sevilmesi ve konunun kavranmasında büyük fayda sağlayacaktır (Coltham ve Fines. 1993).

1.4.2.2.Maketler

Görmeyen öğrencilerin tarihsel mekan yada bina algılamalarındaki en etkin yol bu bina veya mekana ilişkin maketler yapmaktır. Bu açıdan bina veya mekan anlatımlı konularda maket kullanımı görmeyen öğrenci bakımından fayda sağlayacağı gibi özürsüz öğrencilere de fayda sağlayacağı en azından konuya ilgilerini çekeceği şüphesizdir (Nichol 1996).

Görmeyen öğrenciye, örneğin: 1.Dünya savaşı konusu işlenirken savaş aletlerinin (mızrak ,top, tank,helikopter vb) basit maketleri verilebilir. Bu bina, mekan ve araçların anlatımı görmeyen tarafından “şuna benziyor” şeklinde algılanırken maketi en azından kabartılmış şekli sayesinde kafasında tamamen şekillenmiş oluyor. Örneğin: Doğuştan görmeyen bir arkadaşım ‘tank ve helikopterin bir savaş aracı olduğunu biliyorum (aslında bu biliş de ezberlenmiş bir biliştir) ama nasıl şeyler olduklarını ve nasıl kullanıldıklarını kafamda canlandıramıyorum’ demişti (Kuralay. 2003). Ancak belli mekanlarda sergilenen maketler dokunmaya engel olacak şekilde etrafı çevrili bir şekilde bulunursa maketten umulan fayda tamamen ortadan kalkacaktır.

Maket uygulaması ülkemizde hiç olmamakla, bu konudaki girişimler bireysel ve ilkel şartlarda yapılmakla birlikte Avrupa ülkeleri, mesela Rusya’da gayet ileri safhalarda gerçekleştirilmektedir. Kendisi de görme engelli olan Emin Demirci şunları anlatıyor: 1994 Nisanında Moskova’ya gittiğimizde körlere hizmet veren Logos kurumunu da ziyaret ettik. Asıl görevi körlere ve az görenlere eğitsel ve kültürel materyal hazırlamak olan bu kuruluş kendine ait bir binada faaliyet gösteriyor. 3 Bölümden oluşan bu kurumun, 2 Bölümü ise körlere kabartma şekil ve maket hazırlama işiyle ilgileniyor. Burada, okullarda eğitim materyali olarak kullanılabilecek haritalar, kabartma şekiller ve ünlü mimari yapıların yada bir görmeyenin ancak dokunarak ne olduğu kavrayabileceği uçak, tank gibi büyük cisimlerin maketleri yapılıyor; yalnızca sözel olarak kitaplardan tanıdığımız pek çok binanın hatta ülkemizdeki bazı tarihi yerlerin maketini görürseniz hiç şaşırmayın. Daha o tarihte bu şekil ve maketlerden yılda 150 bin kopyayı yapıp dağıtıyorlardı. Buna benzer geniş bir koleksiyon bir de İspanya’da bulunuyor (Demirci 2003).

1.4.3.TOPLU ETKİNLİK YOLUYLA ÖĞRENMEYE İLİŞKİN NOTLAR

1.4.3.1.Tarih Konulu Gösterilere Gitme

Tüm tarih öğrencileri için tarih konulu tiyatro ve filmlere sınıfça gidilmesi tarihin sevdirmesi yolunda önemli adımlardan olacaktır. Bunlar genel itibarıyla görsel etkinlikler olmakla birlikte, hem anlatımlar farklı bir ortamda farklı seslerle yapılıyor hem de izlenilen tarihi tiyatro yada sinemadaki tarihi konunun derste anlatılmamış ve anlatılmayacak, güncel ve ilginç kısımları öğrenilmiş oluyor (Özbaran 1994). Örneğin: Osmanlı tarihi dersinde Kanuni anlatılmakla birlikte Orhan Asena'nın yazdığı Hürrem Sultan adlı tiyatrodaki Kanuni, Osmanlı Devleti ve 16. yüzyıla ait ders dışı bilgilere ağırlık veriliyor. Yine Cumhuriyet filminde ise Atatürk'ün ve Kurtuluş Savaşı'nın ders dışı ilginç yönleri ortaya konuluyor.

Sınıfça sinema yada tiyatroya gidildiğinde görme engeli olan öğrenci tam(total) görmez değilse ona ön sıradan yer ayrılmalı; eğer öğrenci tam görmez ise rahat duyabileceği bir yere oturtulmalıdır. Ayrıca bu etkinlikten sonra sınıfta bir değerlendirme yapılmalı, film yada oyunun eklediği bilgiler paylaşılmalı, tarihi kaynaklarla çelişen yönleri dile getirilmeli ve oyunda ortaya konulmak istenen mesaj ve doğruluğu tartışılmalıdır.

1.4.3.2.Tarih Konulu Seminer ve Panellere Katılma

Bu etkinlik genel itibarıyla anlatım ve soru-cevap yöntemlerine benzerlik göstermekle birlikte konuşmacıların alanın uzmanı olmaları ve o konudaki meraklı insanların bir araya toplanmış olmaları artılarını içerisinde barındırmaktadır. Ayrıca bu etkinlikte görmeyen ile gören öğrenci arasındaki farkında olabildiğince azaldığını görülmektedir.

1.4.3.3.Sözlü Tarih Etkinliği

Herhangi bir tarihi konu, sinema ve tiyatrodan görülebileceği yada konferanslarda dinlenebileceği gibi, tarihi olay yada şahısla bağı bulunan bir kişinin bizzat sınıfa gelerek bilgilerini öğrencilerle paylaşması şeklinde uygulanır (Paykoç 1991). Bu yöntem tarihe karşı sevginin ve ilginin artmasını sağlayacağı gibi, değişik yöntemler kullanılarak özelde görmez öğrencinin tarih dersine ilgisinin çekilmesi daha kolay olacaktır (Safran. 1998).

Sözlü tarih, okullarda bir araç olarak kullanılabilir; tarih dersinin kitap sayfalarına sıkışıp kalmaması gerekiyor. Yaşayan insanlardan yepyeni bilgiler toplamak, yeni konular saptamak mümkün olacaktır; böylece ezbercilikten kaçınıp tarihi soru sorma ve tartışma platformuna çekmek zevkli bir iştir (Somerson 1994).

1.4.3.4.Tarihsel Çevre Gezisi

Bu yöntem tarihsel bir bina yada mekânın sınıfça gezilip değerlendirilmesini kapsar (Safran 1998). Gezi bir mekan yada bir binaya yapılmışsa, burayı bir rehberin görmeyene anlatması daha uygun olacaktır. Bu sağlanamıyorsa görmeyenin geziyi anlaştığı bir arkadaşıyla birlikte yapması sağlanmalıdır. Görme engelli öğrenciler içerisinde, görme artılarını kullanabildiği için az görenlerin müze ve tarihi mekan gezilerinden edindiği fayda doğal olarak daha fazladır.

Müzelere yapılacak gezilerde de müze rehberinin müzedeki eserleri kafada canlandıracak ve hikâyemsi bir tarzda görmez öğrenciye aktarılması sağlanmalıdır. Tarihsel çevre gezisinin içeriğinde söylediğimiz bina, mekan yada müzelerde görmez öğrencinin dokunabileceği her şeye dokunmasının sağlanmasına büyük çaba gösterilmelidir. Unutulmamalıdır ki görmeyen insan duydukları, kokladıkları şeylerden daha çok dokundukları şeyleri hafızalarında tutarlar; onlar için dokunmak, görenler için görmek derecesindedir (Kuralay 2003:52). Verilen bilgiler ve görüşmelere ilişkin

notlardan anlaşılıyor ki görmeyenin müze gezisi iyi bir anlatım ve dokunma fırsatları olmadığı zaman bu etkinlikten beklenen fayda tamamen kaybolur (Özbaran 1994).

Tarihsel bir mekan, kanıt ya da kalıntının tarih öğretiminin aracı olarak kullanılması orijinal tarihi kaynağın eğitsel bir kaynağa dönüştürülmesi düşüncesine dayanmaktadır (Nichol 1996). Talim ve terbiye kurulunun tarih öğretimi kapsamında müzelerin gezdirilmesi, tarihi eser ve anıtların tanıtılmasını öngören önerileri vardır (Safran 1998). Bu ifadedeki önerilerin görmez öğrenciler bazında da gerçekleştirilmesi için mutlaka kafa yorulmalı ve çözüm üretilmelidir. Cumhuriyetin ilk kadın tarihçisi olan Afet İnan Konuyla ilgili düşüncelerini şöyle anlatıyor: Yayınlar, planlar ve resimlerle tanınan yerler, eserler sömestre sonunda gezilerek bizzat müşahade edilmesine fırsat verilir. Bu gezi esnasında hazırlanan gruptan her talebe izahette bulunur ve ayrıca da benim verdiğim umumi bilgileri dinlerler. Ankara şehrindeki müzeleri bu esaslar dahilinde 3 yıl önce talebeye tanıtmıştım (İnan 1960:287).

Bu yöntemde amaç, öğrencilerin bulgularla iç içe olmalarını sağlamaktır (Nichol 1996:31). Öğrenciler müzede karşılaştıkları objeleri camın arkasından seyretme yerine dokunmak ve ellerine almak istemektedir. Öğrenciler Etnografya müzelerinde gördükleri yerel geçmişe ait kıyafetleri giymekten hoşlanmaktadır (Safran 1998:7). Bir höyük geziyor ve yetkililer izin veriyorsa öğrencilerin, hiç kimsenin benimsemediği eski çanak, çömlek, çini ve işlenmiş taş parçalarını toplayıp okula getirmeleri sağlanabilir (Baltacıoğlu 1941:110). Bu toplama işlemi esnasında görmez öğrenci de yanındaki bir gören arkadaşıyla birlikte bu faaliyete dahil edilmeli ve onunda bizzat bunları toplamasına ortam hazırlanmalıdır.

1.4.3.5.Drama ve Oyunlar

Görmeyen öğrencinin anlatılan tarihi konuyu kavraması için ortaya konulan yöntemlerden biri de drama ve oyunlardır. Bu yöntem çerçevesinde sınıfta veya okul önünde sergilenen drama ve oyunlar, tarihi konu ve kavramların öğrenci tarafından anlaşılmasını, dolayısıyla da onun hafızasında yer etmesini sağlar. Ayrıca bu tip roller öğrencideki topluluk önünde konuşma korkusunun yok olmasına da katkıda bulunacaktır (Nichol 1996).

Sınıf içerisinde herhangi bir konuda sergilenen drama ve oyunlarda mutlaka görmeyen öğrencilere de kendine ve durumuna uygun roller verilmelidir (Özsoy,Özyürek ve Eripek 2002:40-41). Böylelikle o, kendini hem sınıfa ve oyuna dahil hissedecek hem de oynadığı oyundaki tarihi konu merkezinde tarihle bağlarını sıkılaştıracaktır.

Tarihi konulu bir oyunda verilebilecek bir rolde, görmeyen öğrenciye eserin geçtiği dönemin kıyafetleri giydirilebilir; böylece üzerindeki giysinin kokusu, giysiye dokunulustaki ve onun giyilişindeki his, görmeyen öğrenciyi oyundaki tarihi devrin atmosferine olabildiğince yaklaştıracaktır. Tabi bu durum gören öğrenci için de aynı zannedilmekle birlikte aslında aynı değildir; çünkü gören öğrenci bu kostümleri o yada bu şekilde görmüştür, onun için ön plandaki duygu koklama ve dokunma değildir görmedir ama giysiler görmeyen öğrencinin koklama özellikle de dokunma hislerine hitap etmektedir (Safran 1998).

Bu yöntem çok faydalı olmakla birlikte zaman sıkıntısı, konu çokluğu ve kalabalık sınıflarda gerçekleştirilememe sınırlılıklarını da beraberinde taşımaktadır.

1.5.OKUL ORTAMININ DÜZENLENMESİ

Okul ve sınıfın mimari özellikleri okuldaki eğitimi ve görme özürü öğrencinin hayatını doğrudan etkilemektedir (Gürsen, Çakır 2002 242).

Görmeyenler eğer tam (total) görmez değillerse istedikleri takdirde tüm okulları görenlerle kaynaşık bir şekilde okuma imkanına sahiptirler (Ataman 1977:215). Fakat tam görmez iseler ilk öğretimi görme engelliler okulunda tamamladıktan sonra kaynaşık eğitim içersinde lise ve sonrasını okumaktadırlar. Bu halde görmeyenin ailesi eğer görmeyen, bağımsız hareketten yoksunsa evlerine en yakın ve yapısal anlamda en düzenli okulu seçmek durumundadırlar. Okul başladığı günden itibaren görme engelli öğrencilerin okul içersinde dolaşmak, gidecekleri yeri bulmak konularında bağımsız duruma gelmeleri amaç edinilmelidir (Enç 1981: 91).

Eğer bağımsız hareketi varsa okulun uzaklığı ve giriftliği her ne kadar başlarda dezavantaj gibi görünse de sonraları bireyin kendine güveni ve cesaretine yapacağı katkı düşünüldüğünde gayet büyük bir artı olduğu görülecektir (Ayva 2002:79-80). Görme yetersizliğinden tamamen ya da büyük oranda etkilenmiş kişilerin çevrelerini araştırma yeteneğini yani dolaşma becerilerini kazanması önemlidir. Kişinin görme yetersizliğinin üstesinden başarıyla gelmesi, o kişinin yaşadığı yer ve okul ortamında ne kadar başarılı bir şekilde dolaşabileceğine bağlıdır. Kişinin sosyal ortamdaki çekimserliği ya da bu ortamdaki bağımsızlığı hareket özgürlüğüyle yakından ilgilidir (Özsoy, Özyürek ve Eripek 2002: 37).

Görmez birey okuldan eve gitmeyi, okulun girişinden sınıfını, tuvaleti ve öğretmenler odasının yerini bulmayı öğrenmelidir. Sabah velisi bırakıp akşam da o alsa bile görmez öğrenci gün boyu okul içi bilgilerine ihtiyaç duyacaktır (Okuturlar 1968). Sınıftaki yeri ve arkadaşlarının sesini iyi öğrenmelidir. Bu esnada öğrenmeye aile, arkadaşlar ve rehberlik servisinin katkısı olacaktır. Bununla birlikte okul bahçesi ve bina içi görmeyene zarar verecek şekilde olmamalıdır. Bunlara benzer şekilde örneğin:Okul bahçesinin

ortasında bir ağaç yada çukur çok engelleyici olacağı gibi olmadık yerden kolları eğilen ağaçlar ve hiç ummadık yerlere park edilen otomobiller de büyük zararlara sebebiyet verebilir. Okul binalarının yetersizliklerini giderici önlemler almak gerekmektedir. Özellikle dar koridorlu bir binada zaman kaybı olacak ve öğrenciler birbirlerini geçmek için uğraşacaklardır. Özellikle görmezler gibi özel eğitime muhtaç çocukların okuduğu okullarda bu meseleye özen gösterilmesi gereklidir (Küçükahmet 1989:84).

Görmez birey tam değil kısmen görmez ise bina içi aydınlatması iyi olmalıdır. Bunların yanında rehberlik servisi tarafından öğretmen ve öğrencilere ona acıyarak bakmamaları ve istemedikçe yardıma kalkışmamaları konusunda bilgi verilmelidir (Ataman. 1977).

1.6.SINIF ORTAMININ DÜZENLENMESİ

Öğretmen öncelikle görme engelli öğrencinin de diğerlerinden farklı ve eksiksiz olmadığı fikrini benimsemelidir (Özyürek 1995). Yazdığı kitapta, bir görmeyen bu konuya ilişkin olarak şunları anlatıyor: Öğretmenimiz bize, herkese yaptığı muameleyi yapmaya çalışır, ayrıcalık tanımazdı. Onlardan istediklerini bizden de istiyordu; bu ise biz görmeyenlerin özellikle istediği bir durumdu. Her yerde farklı bakılmaya alıştığımızdan, normal insan muamelesi görmek hem garibimize gidiyor hem de sıradan bir insan olabilmenin tadına varıyorduk (Kuralay 2003:45).

Arka sırada oturduğu için kara tahtayı ve ders levhalarını yeterince göremeyen bir öğrenci bu eksikliğini gizlemek için ders sırasında başka şeylerle uğraşmaya girişip öğretmenle bir çatışma yaratabilir (Enç 1981: 60). Görmez öğrencinin, ön sıra yada yakınlarında bir yere, en az onun zekâsında ve onu yadırgamayacak, dışlamayacak birinin yanına oturtulması iyi olacaktır.

Sınıf içerisinde onun ders esnasında diğer arkadaşlarını rahatsız etmeyecek bir şekilde susturuculu daktilo, tablet, teyp, diz üstü bilgisayar,

braille and speak gibi yardımcı araçlarını kullanmasına müsaade etmelidir (Özyürek. 1995). Öğretmen ona arkadaş bulmamalı, onun arkadaşlarını kendi edinmesine imkân tanınmalıdır. Yine ona diğer arkadaşlarından fazla ilgi göstermemeli ve ayrı muamele etmemelidir; böylelikle öğretmen verdiği mesajlar aracılığıyla görmez öğrencinin hayatın zorluklarıyla mücadele ederek arkadaş edinme , başarı kazanma ve sınıf içerisinde bir konum edinmesine imkan tanınmalı ancak istenildiği takdirde ondan , rehberlik yardım ve desteğini esirgememelidir (Tuncer 2003).

Görme yetersizliği, kişinin yaşantısı ve başarısını önemli ölçüde sınırlamaktadır; bu nedenle görme yetersizliğinin yol açtığı sınırlamaların üstesinden gelebilmek için programlamalar ve eğitim süreçlerinde uyarlama ihtiyacı vardır. (Özsoy, Özyürek ve Eripek 2002) Yukarıda belirtilenler yanında görmez öğrencinin diğer öğretmenler ve özellikle okul rehber öğretmeni ile bağlantı kurması sağlanmalıdır (Adler 1971). Uyum problemleri ile ilgili olarak görmeyen öğrenci hatta sınıf arkadaşlarına okulun rehberlik servisinde bilgi, yardım ve destek verilmelidir. Velisiyle sık görüşülmeli ve durumu hakkında önce olumlu sonra olumsuz yanlarına ilişkin yumuşak ve öğretici fakat öğütçü olmayan bir dille görüşülmelidir. Bu görüşmeler esnasında çocuğu abartmak, aşağılamak derecesinde sakıncalı olacağından olan belirtildiği üzere anlatılmalıdır (Enç 1972). Kaynaştırma yapılan okulların yönetici, rehber öğretmen, kaynaşık sınıfın dersine giren öğretmenler, kaynaştırma yapılan sınıftaki diğer öğrenciler ve veliler bu konuda bilgilendirilmedikleri için kaynaştırılmış öğrenciler özel gereksinimli öğrencilere karşı olumsuz tutumlar takınmaktadırlar (Ataman 2002:18).

İmtiharlarda ise hangi şekilde imtihan olmak istediği görmez öğrenciye sorulmalı, onun görüşü de dikkate alınarak görme özüünden istifade edemeyeceği bir yöntem tespit edilmelidir. Görmez öğrenci ya sözlü yapılmalı ya söylediklerinin birinin yazması sağlanmalı yada kabartma yazıyla yazıp imtihanın bitişinden hemen sonra okutturulmalıdır. Bu okutturma işi öğrencinin kendisi yada varsa bir başka görmez öğrenciye yaptırılabilir. Tarih

öğretmeni ve sınıf arkadaşları ona güvenilmediği gibi bir izlenim vermekten kaçınmalıdır.

Zaman tasarrufu sağlamak ve kolay uygulanır bir yöntem olmakla birlikte heyecanlanma ve unutma problemi olan öğrenciler için dezavantajlı bir yöntem olarak gözükmektedir. Bu yazılı tekniği görmeyen öğrencinin yanındaki gören veya aynı ortamda yazılı olduğu diğer görmeyen arkadaşlarıyla kopya hususunda yardımlaşmasına da çok müsait bir yöntem olarak görünmektedir.

Bu teknik sınıfta, kütüphanede yada okulun genişçe bir odasında gerçekleştirilmektedir. Nerede uygulanırsa uygulansın yapıldığı ortam itibarıyla eğer sınıfta yapılıyor ise diğer gören öğrenciler de bu gürültü ve uğultudan rahatsız olmaktadır; bir oda yada kütüphanede yapılıyor ise görmez öğrenci, gören öğrencilerin okuma görmeyen öğrencilerin cevaplama seslerinden meydana gelen gürültü nedeniyle kafasındaki şeyleri unutabilmekte yada yazdıracağı şeyleri yanlış söyleyebilmektedir.

Tabii yazılı usulü ile ilgili bu seçenekler görmeyen öğrenciye güvenilip güvenilmemesi durumuna göre değişiklik gösterebilir. Bunların yanında en önemli hususlardan biri belki de en önemlisi de kaynak ve çalışma ortamı şartlarında eşitlik sağlandıktan sonra gören öğrenciye olduğu gibi görmeyen öğrenciye de yazılıdan aldığı not aynı şekilde yansıtılmalıdır. Görme yetersizliği olan çocukların sınıftaki her etkinliğe katılması cesaretlendirilmelidir; sınıftaki etkinliklere katılması mümkün olmuyorsa ek etkinlikler düzenlenmelidir (Özsoy, Özyürek ve Eripek 2002:40-41). Nasılsa görmüyor düşüncesi ile tarihsel çevre gezileri, drama ve oyunlara, sinema ve tiyatro seyirlerine götürülmemesi yada ona ilişkin bir ima yapılması bile çok yanlış olacaktır (Enç 1981).

1.7.TARİH DERSİNDE KULLANILAN ARAÇLAR

Genel olarak tüm derslerde özellikle de tarih dersinde görmez öğrencinin duyma ve dokunma esaslı bir çok araç kullanabileceğini görüyoruz. Öğretim süreçlerinde, görme yetersizliği olanların özel olarak kabartılmış ya da büyütülmüş harflerle yazılmış materyale ve konuşan kitaplara gereksinimleri vardır (Özsoy, Özyürek ve Eripek 2002:23). Bu araçlar, görenlere ilişkin araçların yaptığı vazifeyi biraz eksikte olsa görmeyenler açısından yerine getirmektedir. Bu araçların başlıcaları şunlardır:

1.7.1.TABLET –KALEM

Tablet 4 yada 27 satırdan oluşan ve her satırda 36 kutu, her kutuda 6 delik bulunan, mürekkep yazıdaki benzer şekilde altı noktadan 63 sembol çıkaran görmezlerin yazı aracıdır (Köseler 1998:21). Tablete karton takılır ve ucu iğne sivriliğinde olan kabartma kalem ile yazı yazılır. Kabartma yazı sağdan sola doğru yazılır, karton tersine çevrilip aynı mürekkep yazıdaki gibi soldan sağa doğru okunur (Özsoy, Özyürek ve Eripek 2002:33) Bu araç sayesinde görmeyenler özellikle sosyal derslerde not alarak arkadaşlarından geri kalmamaya çalışırlar. Son dönemde piyasaya çıkan kabartma daktilo, bilgisayar ve brail and speak gibi araçlarla karşılaştırılamayacak derecede sınırlılıkları bulunmaktadır. Şöyle ki: bununla görenler kadar hızlı yazamayan görmeyen öğrenci , arkadaşlarından geri kalır , kabartma kalem zamanla parmağını şişirerek patlatır, satır kaydırmak, tablet ve karton değiştirmek zaman kaybettirir, tık tık şeklindeki kalem sesi dikkatleri dağıtabilir. Bu sınırlılıklarına rağmen tablet-kalem -karton görmezlerin en eski, en ucuz ve her ülkede en çok kullandığı araçlar konumundadır.

1.7.2.KABARTMA SİYASİ VE FİZİKİ HARİTALAR

Bunlar sert plastik üzerine belli bir ölçek dahilinde sınırlar yada yer yüzü şekillerinin kabartılmasıyla oluşturulmuş haritalar olup sadece görme engelliler okullarında ve az miktarda bulunmaktadır. Dünya ve Türkiye'yi

gösteren bu haritalar görenlerinkine benzer özellikler taşımakla birlikte bazı sınırlılıkları vardır; zira gören insanlar haritaya baktıkları zaman gördükleri alanı bütünlük içerisinde gördükleri halde görmeyen sadece dokunduğu alanı kafasında şekillendirebilir (Kuralay 2003). Yine bazı işaretler kullanılmakla birlikte renklendirme yönteminin sağladığı yararları sağlamaktan uzak görünmekte ve büyüklüğü nedeniyle taşıma gücünü yaratmaktadır. Bu sınırlılıklarına rağmen kabartma haritalar coğrafya ve tarih derslerinin vazgeçilmez materyallerinden biridir.

1.7.3.KABARTMALI KÜRE

Bu küre aynı normal küre malzemesinden yapılmış olup ağırlığı ve büyüklüğü ile aynıdır ancak bu küre üzerinde kabartılmış noktalarla dünya üzerinde ancak en büyük yer kaplayan ülke ve yeryüzü şekillerine yer verilmiştir. Kabartmalı kürenin sınırlılıkları ise normal küredeki tüm noktaların kabartılamamış olması ve renklendirmeden yoksun olmasıdır. Buna rağmen görmezlerin dünyanın yuvarlaklığını anlamaları, dünyanın siyasi ve fiziki büyüklüklerini tanımları açısından yatsınamaz faydaları vardır.

1.7.4.KABARTMA KİTAPLAR

Türkiye’de sadece ders kitaplarının kabartma halleri bulunmakta olup onlarda M.E.B. kitaplarının sık değişmesinden dolayı gören öğrencilerin okuduğu ders kitaplarını dizgi ve sunum açısından tutmamakla birlikte büyük ölçüde ihtiyacı karşılamaktadır. Görmeyen okullarında bu tip kitaplar her ders için çok yaygın olmakla birlikte son 3-4 yıla dek görmeyenler için lise kitapları yoktu;. son dönemde kabartma yazıcı ve kabartma matbaa sayesinde kabartma lise kitaplarının çıkmasıyla birlikte görmez öğrenciler özellikle, akılda kalmaya dayalı olan tarih dersinde büyük başarı kazanmaya ve lise sonrasında tarih eğitimi okumaya biraz da parasal kaygılarla yönelmiş durumdadırlar. Lisedeki tarih dersinde görmez öğrenci ev ödevlerini bu kitaplar sayesinde yapmakta ve büyük bir sorun olan okutma sorunundan bu ders ve yalnız lise için sıyrılmış olmaktadır (Köseler 1998:21).

Önceki bölümlerde de yer verilen makalenin bir bölümünü de kabartma kitaplara ayrılmış, Moskova'daki Logos kurumunun 3. bölümü yazı işiyle uğraşılıyor. İlk kısım normal yazı işiyle uğraşılıyor; bu matbaada bir taraftan gören kamuoyunun körlük konusunda bilinçlendirilmesi için yayınlar çıkarılırken diğer taraftan az görenler için iri puntolu basım yapılıyor. İkinci kısmı da kabartma yazı basımına yönelik çalışıyor. 90'lı yıllarda yaşanan ciddi ekonomik krizin etkisiyle bir ara son derece düşmüş olan kabartma kitap üretimi 2002 yılı rakamlarına göre yılda 40-50 bin cilde ulaşmış. Kabartma yazı bölümünde bir yandan büyük çapta kitap basımı yapılırken diğer yandan öğrencilerin ödevleri için ya da meslek sahiplerinin kendi ihtiyaçları için getirdikleri makale veya kitapları kısa zamanda kabartmaya çevrilerek ihtiyaçları karşılanmaya çalışılıyor. Bu kurum Yaşantımız adıyla kabartma bir dergi de çıkarıyor (Demirci 2003).

1.7.5.DİĞER KABARTMA MATERYALLER

Bu materyaller daha çok yumuşak plastik üzerine askı usulüyle çıkartılmış kabartmalar olup son yıllarda yaygınlaşmaktadır. Taşınması ve saklanması da çok kolay olan bu plastik sayfalar üzerine her türlü şekil, harita, kroki, kronolojik cetvel kabartmaları yapılabilmektedir. Örneğin İstanbul'un Fethi konusunu anlatırken elime boğazlar merkezli olmak üzere İstanbul'u haritalamış bir plastik kağıt geçti, ben bir yandan konu içersinde Fatih'in gemileri hangi güzergah üzerinden nasıl kaydırıldığını ve şimdiki hangi ilçeden, nereye kadar ilerlediğini anlatırken öğrencilerimde ellerindeki kabartma kağıt üzerinde o güzergahı takip ederek fetih konusunu kavramışlar, böylece ben de sadece anlatım yöntemine başvurmak zorunda kalmamış, dokunuş yöntemiyle de verdiğim bilgileri desteklemiş ve konuyu kavramalarını sağlamıştım. Yine Türk bayrağı konusunu anlatırken böyle bir plastik kağıttan yararlanmıştım; öğrencilerimden bir kaçını biz Türk bayrağının böyle olduğunu bilmiyorduk demeleri çok ilgimi çekmişti. Be önceden gördüğüm için bayrağımızı şekil-zemin ilişkisi içerisinde biliyordum ama onlar hiç görmüyorlardı ve böylece milli bayraklarını bu plastik kağıt sayesinde

öğrenmiş oldular. Sarı yada yeşil olan bildiğimiz kağıt işlevini görecektedir kadar görmeyenlere fayda sağlayan bu plastik kağıtlar görmeyen eğitimi içerisinde kabartma eğitiminden İnkılap tarihi öğretimine kadar bir çok sahada kullanılmaktadır.

1.7.6.KABARTMA DAKTİLO

Standart daktilolarla aynı işi, aynı şekilde ve aynı zamanda yapmaya yarayan kabartma yazı esasına göre dizayn edilmiş daktilolar olup Amerikan ve Alman yapımı iki tip kabartma daktilonun yaygın olduğu görülmektedir. Çok gürültü yapması, biraz pahalı olması ve taşınma güçlüğü bu daktiloların ufak sınırlılıklarıdır. Son dönemde hafif ve susturuculu daktiloların piyasaya çıkmasıyla birlikte kullanımı artmıştır (Enç1972).

1.7.7.HELEZONİK CİHAZLAR

Bu sistemler tamamıyla az görenlere yönelik olup göze, televizyon yada bilgisayara takılarak kullanılmakta olup tek işlevi yazıyı ve şekilleri büyütme ve küçültme. Anlaşılacağı gibi bu cihazların kullanım alanının ve çeşitliliği en büyük sınırlılıklarıdır (Köseler 1998:45).

Az görenler için yazılar büyük puntolarla yazılabilir ve ek olarak büyüteçler kullanılarak yeteri kadar büyük olmayan yazılı materyal büyütülebilir (Özsoy, Özyürek ve Eripek 2002: 33). Son dönemde Ankara'daki okullar başta olmak üzere Türkiye'deki tüm görme engelli okullarında kullanımı giderek artmaktadır.

1.7.8.BİLGİSAYAR

Bildiğimiz bilgisayara yüklenen bir ekran okuyucu programıyla evlerimizde kullandığımız bilgisayarlar, yazdığımızı ve gördüğünü söyler hale gelmektedir. Bilgisayar alanında böyle bir teknolojiye ulaşılması görmezlerin derste not almaları, İnternet'e girmeleri ve gerekli materyallere ulaşmalarına imkan sağlamıştır (Köseler1998:24). Bununla birlikte hâlâ okuyucu insana

ihtiyaç duyulması, taşınma güçlüğü ve fiyatı nedeniyle çok yaygınlaşmamıştır fakat şu birkaç yılda geniş ölçüde yaygınlaşacağı kesindir.

1.7.9.BRAİLLE AND SPEAK

Kabartma daktilo ile, konuşma özelliğine sahip diz üstü bilgisayarın birleşiminden oluşan teknolojik bir görmez cihazdır. Bu cihaz yazılanları seslendirmekte ve bilgisayara bağlandığında kabartma yada mürekkep yazı ile çıktı alınabilmektedir. Çantadan daha küçük olup çok hafiftir ve kullanımı açısından sayılan tüm araçlarla kıyaslanamayacak derecede pratiktir. Tek sınırlılığı büyük maliyeti olmasına rağmen yavaş yavaş yaygınlaşmaktadır. Böyle bir cihazın tarih öğretiminde kullanıldığını düşünürsek görmez öğrenci acısız, gürültüsüz ve rahat not alabilmekte, bunları cihazda yada bilgisayarda dinleyebilmekte, istediği şeyi yazarak iki yazı türünden istediği gibi çıktı alabilmektedir.

1.7.10.BU ARAÇLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yavaş öğrenen, fiziksel engeli olan ve çeşitli olumsuzlukları bulunan çocukları eğitmek için önce onların kendilerine has ihtiyaçlarını teşhis etmeli, sonra öğretiminizi buna göre planlamalısınız. Öğretiminize özel öğretim malzemeleri ve kayıt tutma ve değerlendirme teknikleri dahil olmalıdır (Nichol, 1996: 78).

Her birinin ortak yada kendine özgü çeşitli sınırlılıkları olmakla birlikte görmezler için özelde tarih dersi genelde de tüm dersler için en değerli eğitim-öğretim araçları olarak yukarıda sayılan cihazların tamamı ister görmez okulları isterse de kaynaşık sınıflarda olsun çok büyük fayda ihtiva etmekte ve kullanılması kesinle gerekmektedir. İşte saydığımız bu maddi araçlarla, daha önce açıkladığımız manevi koşulların bir araya gelmesiyle görmez eğitimi (Özyürek. 1995) için gerekli tüm koşullar sağlanmış ve artık gerisi görmez öğrencinin isteği, yeteneği,zekası ve direncine kalmıştır (Özsoy. Özyürek.ve Eripek. 2002).

1.8.GÖRME ENGELLİ ÖĞRENCİNİN DİKKAT ETMESİ GEREKENLER

Görmeyen öğrenci sayısal derslerdeki zayıflığını sosyal derslerdeki özellikle de tarih dersindeki başarısıyla kapatmak hatta sosyal derslerde sınıfının birincisi olmak durumundadır (Küçükahmet 1989).

Görmeyen öğrenci tarihi ve tarih dersindeki konuları anlamak ve kavramak için yeterli çalışma ve çabayı göstermek zorundadır. Tarih dersine düzenli ve zamanında katılmalı, kabartma kitap, tablet-kalem başta olmak üzere yardımcı araçlarını yanında bulundurmalı ve ödevlerini tam yapmalıdır. Gerek gören gerekse de görmez öğrenci tarihi anlamak ve tarih dersinde başarılı olmak için bol bol okumak ve kendini geliştirmeye çalışmak durumundadırlar. Eğitim sürecinde elde edilen bilgi, kendi içinde bir değer taşımadıkça, gerek kendimizi gerekse de diğer insanları tanımamıza yardımcı olmadıkça kazanılmasına gerek yoktur (Safran 1997:10).

Yazılı usulü konusunda kendisinden hiçbir şekilde şüphe edilmeyecek bir yöntem belirlemelidir. Sınıf İçi Hususiyetler başlığında belirtilen görüşler ve deneyimler ışığında en sağlıklı ve güvenilir yazılı yönteminin, görmeyen öğrencinin kendisi kabartma yazıyla yazıp yazılı bitişinde, hiç kimseyle temas etmeden bunu öğretmene okuması ve kağıdı ona teslim etmesidir.

Görmeyen öğrenci tarih dersiyle ilgili tüm ödev ve sorumlukları gören arkadaşları gibi yerine getirmeli ve engelini herhangi bir şekilde istismar etmek yoluna gitmemelidir (Çakıcı 2003). Örneğin: öğretmenin 'tamam ben seni geçiririm, sen düşünme' demesine aldırılmamalı; fazla puan verilmesi halinde, bunun özrüne binaen yapılıp yapılmadığını araştırmalıdır. Yine Ankara'daki liseler içersinde görme engelli öğrencilerin yoğun olarak bulunduğu okullarda görüşülen bazı tarih öğretmenlerinin, özrün istismarına ilişkin sözleri Öğretmenin Tutumuna İlişkin Bulgular başlığında dile getirilecektir.

Görmeyen birey özellikle de görmeyen öğrenci bağımsız hareket kabiliyetini kazanmak durumundadır (Ayva 2002:79). Okul birkaç binadan oluşuyorsa binalar arasında, tek bina ise o bina içinde rahatça hareket edebilecek kadar bilgi edinmelidir. Bunlara rağmen zorlandığı bölümlerde yardım istemelidir (Enç 1981).

Yapılan araştırmalarda öğretmenlerin bedensel yetersizliği olan kişilere yönelik tutumlarının olumsuz olduğu ifade edilmiştir (Özyürek1995:7).Yetersizliği olan lise öğrencilerinin, yetersizliği olmayan lise öğrencilerine oranla, lise öğrencileri tarafından daha az kabul edildikleri, yetersizlikten etkilenme düzeyi arttıkça yetersizliği olan öğrencilerin kabul edilme düzeylerinin azaldığı tespit edilmiştir (Özyürek1995:7).

Görme engelli öğrenciler okul ve sınıf içerisinde özellikle de sırasındaki arkadaşlarıyla iyi geçinmeli ve yardımlaşmalıdır. Sadece yardım almak değil özveride bulunarak yardım da etmek gereklidir. Gören öğrencilerle görmeyen öğrenciler arasında sosyal ilişkiler cesaretlendirilmelidir (Özsoy, Özyürek ve Eripek 2002). Görmeyenlerle arkadaşlık kadar görenlerle arkadaşlık ilişkileri kurmaya özen gösterilmelidir.Yine görmez öğrenci herhangi bir konuda yaşadığı sıkıntıyı okulun rehberlik servisi ve arasının daha iyi olduğu öğretmenlerle paylaşmalıdır.

2.BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmanın hazırlanışı esnasında öncelikle literatür taraması yapılmış , sonra görüşme tekniğinin esasları dikkate alınarak 60 kişiyle görüşme yapılmıştır. Görüşmeler esnasında bulunulan ortam ve kişiler de gözlemlenmiştir.Bu çalışma; görüşme, gözlem ve yazılı dökümanların taranması gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılarak; konuyla ilgili sosyal olguları bağlı bulundukları çevre içerisinde anlamayı ön plana alan bir yaklaşımla hazırlandığı için nitel bir araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek 1999:18). Kullanılan görüşme ve gözlem tekniklerinin en önemli avantajı araştırılan konunun ilgili bireylerin bakış açılarından da görülebilmesini sağlamış olmasıdır.Sosyal bilimler için doğal ortamda oluşan gerçekler daha anlamlıdır (a.g.e 20).

Benimsenilen yöntem olan nitel araştırmada çok sayıda bireyin yada deneyin araştırmaya katılması güçtür; çünkü toplanan verilerin ayrıntılı ve derinlemesine olması gerekmektedir. Deneklerin sayısı az olmakla birlikte sonuçta elde edilen verilerin miktarı ve ayrıntısı oldukça fazladır,analizi de çok emek ve zaman ister (a.g.e25).

Bu araştırma, oluşturulmasında kullanılan görüşme, gözlem, literatür taraması gibi birden fazla yöntem nedeniyle, kullanılan yöntemler bakımından Çeşitleme grubuna girmektedir. Kullanılan yöntemlerin çeşitliliği oranında araştırmanın güvenilirliği ve geçerliliği artar (a.g.e26). Çalışmanın 3. Bölümünde öğretmen ve öğrencilerin görme engellilerde tarih eğitiminin çeşitli boyutlarına ilişkin görüşleri bizzat kendi ağızlarından verilmiştir. Metin arasında uygun yerlere yerleştirilen görüş ve gözlemler şeklindeki alıntılar görüşülen yada gözlenen bireylerin, görüş ve deneyimlerinin doğrudan okuyucuya sunulması bakımından çok önemlidir (a.g.e 28).

Ele alınan, görmezlere yönelik tarih eğitimi nasıl yapılabilir? Problemi, görüşme yapılan kişilerle empati kurularak derinlemesine betimlenmeye çalışılmıştır (a.g.e 39-40). Araştırmada kullanılan görüşme tekniği Patton'un 3 tür görüşme teorisinden Görüşme Formu Yaklaşımına uygun düşmektedir (a.g.e. 102). Gerek gözlem gerek görüşmelerde mümkün olduğu kadar subjektiflikten sıyrılmaya çalışılmıştır.Sorular ve görüşmeler esnasındaki tavırlar itibarıyla olabildiğince yönlendirmekten kaçınılmıştır.

ÇALIŞMA GRUBU

Bu teze ilişkin çalışmalar esnasında 7ayrı okuldan tarih öğretmenleriyle görüşülmüştür. Bu kapsamda Ankara' da ki okullardan Mithat Enç Görme Engelliler İlköğretim Okulundan 5, Gören Eller Görme Engelliler İlköğretim Okulundan 2, Cumhuriyet Lisesinden 7, Halide Edip Lisesinden 3, İstanbul'daki okullardan Türkan Sabancı Görme Engelliler İlköğretim Okulundan 1, Veysel Vardar Görme Engelliler İlköğretim okulundan 1, İhsan Kurşunoğlu İlköğretim Okulundan 1 olmak üzere toplam 20 tarih öğretmeniyle bizzat ve birebir görüşme yapılmıştır.

Görüşmelerin öğrenci ayağında ise 7 ayrı okuldan görmez öğrencilerle görüşme yapılmıştır. Bu kapsamda Ankara'da ki okullardan Cumhuriyet Lisesinden 19, Halide Edip Lisesinden 15, İstanbul'da ki okullardan Orhan Cemal Fersoy Lisesinden 2, Küçük Çekmece Lisesinden 1, Ümraniye Lisesinden 1, Avcılar Lisesinden 1, Çamlıca Kız Lisesinden1 olmak üzere toplam 40 öğrenciyle bizzat ve birebir görüşme yapılmıştır.

VARSAYIMLAR

- 1- Araştırmaya katılan öğretmen ve öğrencilerin sorulara önyargısız ve samimi cevaplar verdikleri varsayılmaktadır.
- 2- Araştırmaya yeterli sayıda öğretmen ve öğrenci katılmıştır.
- 3- Gerekli ve tutarlı sorular sorulmuştur.
- 4- Görüşme süreleri yeteri kadardır.

- 5- Görüşülen kişiler alanın tüm farklı yönlerini temsil etmektedirler.
- 6- Anlatılan yöntem, teknik ve araçlar, tarih eğitimi ve özel eğitimin teorik temelleriyle uyumaktadır.

SINIRLILIKLAR

Bu araştırmada öğretmen ve öğrenci görüşleri ışığında görmezlerde tarih eğitimi ele alındığı için bu konuyla ilgili olmakla birlikte kapsam dışı olması dolayısıyla genel tarih eğitimi, yapısı ve sorunları ile genel özürlü eğitimi, yapısı ve sorunları ele alınmayacak; ancak bu alanların bizim konumuzla ilgili bölüm ve hususiyetlerine deyinilecektir.

UYGULAMA SÜRECİ

Öncelikle okutturulması gereken genel eğitim, tarih eğitimi ,özel eğitim ve görmezlerin ilişkin kitaplar ile bu araştırmanın konuyla ilgili olabileceği düşünülen görme engelli bireylerce,anıları,deneyimleri ve görüşlerine ilişkin yazılan kitap ve makalelerin isimleri belirtilmiştir. Daha sonra bu materyallerin ilgili bölümleri kasete okutturulmuştur. Bu materyallerde verilen bilgi ve bulgular aracılığıyla araştırmanın ana görüşlerini ortaya koyan kavramsal çerçeve ve kuramsal çerçeve bölümleri oluşturulmuştur.

Araştırmanın bir sonraki aşamasında gören ve görmez tarih öğretmenleri ile görmez öğrencilere ilişkin, konunun uzmanlarına danışılarak birbirine paralel olacak şekilde 9'ar soru hazırlandı. Bu soruların açık, net, kolay anlaşılır ve odaklı sorular olmasına özen gösterildi. Sorular tamamen, açık uçlu sorular şeklinde ve rahat anlaşılması için akademik değil günlük dille hazırlanmıştır.

Ankara ve İstanbul'da konuyla ilgili görüşmelerin yapılacağı okullar tespit edilip gerekli izinler alınıp önce öğretmenlerle sonrada öğrencilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Birebir yapılan bu görüşmeler öncesinde araştırma konusu ve sorular hakkında kısa bir bilgi verilip kasete

kaydedileceği belirtilmiştir. Görüşme esnasında genelde, sorular sırasına uyularak sorulmakla birlikte zaman zaman sıranın değiştirildiği ayrıntıya girilip alt sorular sorulduğu ve soru cümlelerindeki kelimelerin bazen değiştirildiği olmuştur. Bundan sonraki aşamada ise kasete alınan konuşmalar dinlenip kelime kelime czmlmeleri yapılmıştır. Bu konuşmalar ve czmlemeyle ilgili olarak sayfalarca not alınıp ayrıntılı değerlendirmeleri yapılmıştır.

Araştırmanın diğer kısımlarıyla ilgili metinlerin oluşturulmasından sonra yazım aşamasına geçilmiştir. Tez danışmanıyla yapılan görüşmeler ışığında gerçekleştirilen düzenlemelerden sonra tüm bölüm ve başlıklarıyla araştırmanın yazım aşaması da tamamlanmıştır.

3.BÖLÜM

BULGULAR VE BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde bulgularla ilgili olarak verilen isimlerin gerçek şahıslarla bir alakası yoktur.

3.1.GÖRME ENGELLİ ÖĞRENCİYLE İLK KARŞILAŞMAYA İLİŞKİN BULGULAR

Ankara'daki Halide Edip ve Cumhuriyet Liselerinde görüşülen tarih öğretmenlerinin tamamı görmez öğrenciyle ilk kez görenlere ilişkin bu okullarda karşılaştıklarını belirtmişlerdir. 'Yine gerek Ankara gerekse de İstanbul'daki görme engelliler okullarında çalışan gören tarih öğretmenlerinin tamamı da görme özürü öğrenci ile ilk kez çalıştıkları engelli okulunda karşılaştıklarını belirtmişlerdir Bu konuyla ilgili olarak görüşme yapılan Halide Edip Lisesi Tarih öğretmenlerinden M. Y. Mitin: Bunların normal öğrencilere uyum sağlayıp sağlayamayacakları konusunda tereddütlerim oldu, tabii başlarda yazılıları nasıl yapacağız? Bu öğrencilerin dersi takip etmelerinde not tutmaları için nasıl bir yol bulacağız? Konularında baya endişe ettim. Ancak zamanla onların çaba ve istekleri bendeki bu duyguları yok etti. Önceleri bu öğrencilerimize özel tarih soruları hazırladım, onlarda ellerindeki araçlarla yazdılar, tabii bunları okumakta bizim için sorun oluyordu; ya kendine yada başka bir görme engelliye okutuyorduk sonra onun söyleyip başka bir arkadaşının onun dediklerini yazma şeklinde yapmaya başladık dedi. Cumhuriyet Lisesi Tarih öğretmenlerinden F. Öven: Olaylara mantığımınla yaklaşmaya çalıştığım için aşırı tepki göstermedim ama neler yapılabilir diye insan bocalıyor, acaba özürlerinden dolayı psikolojik anlamda bir sıkıntı yaşıyorlar mı? Kompleksleri var mıdır? Diye düşündüm fakat zamanla böyle bir sıkıntı yaşamadıklarını ve kendileriyle barışık olduklarını gördüm demıştır. Cumhuriyet Lisesi Tarih öğretmenlerinden A. Demir: İlk önce bir bilinmezlik yaşadım ama sınıf arkadaşlarından onlarla ilgili bilgi

aldım demiştir. İlk karşılaşmada bocalama ve sıkıntı yaşayan tarih öğretmenleri olduğu gibi hayatlarında önceden görme engellilerle teması bulunduğu için bunları yaşamayanlarda vardır. Örneğin Halide Edip Lisesi Tarih öğretmenlerinden M. Y. Arslan: Ben gerek burada öğrenciyken gerekse de burada oturduğum için sık sık görmeyenlerle karşılaşmam sebebiyle hiç şaşkınlık yaşamadım, görmedikleri için mesela kulaklarının daha da hassaslaştığını ve bunun onla kapattıklarını biliyordum. Derken; Cumhuriyet Lisesi Tarih öğretmenlerinden S. Arı: Üniversitedeyken sınıfımızda görme engelli bir arkadaşımızın bulunması benim böyle bir şaşkınlık yaşama durumumu ortadan kaldırmıştı demektedir.

Bu araştırmayla ilgili olarak İstanbul ve Ankara'daki görenler ve görmeyenlere ilişkin okullarda çalışan 20 Tarih öğretmeniyle görüşme yaptım. Bunlardan 7'si görme engelli olup görme engelliler okullarında, 1'de görenlere ilişkin okulda çalıştığı halde görme engelli olduğu için aşağıda istatistikler geriye kalan 12 Tarih öğretmeni üzerinden anlatılmıştır.

Sınıfında görmez öğrenciyle ilk karşılaştığında tarih öğretmenlerinin yaklaşık %60'ı hiçbir sıkıntı yaşamadığını belirtirken, %25'i değişik nedenlerle biraz bocaladıklarını, %15'i ise önceki yaşantılarında görme özürlülerle temas ettikleri için o ilk şaşkınlığı daha önce atlattıklarını söylemişlerdir. İlk karşılaşmada yaşanan sıkıntılar konusunda dile getirilen nedenler özellikle bu öğrencilerin derse nasıl katılacakları, nasıl not alacakları, derse nasıl çalışacakları, nasıl uyum sağlayacakları ve nasıl sınav olacakları hususlarında yoğunlaşmaktadır; ancak bu bilinmezlik ve bocalama halinin görmez öğrenciyle konuşularak, arkadaşlarından bilgi alarak ve onları gözlemleyerek bir zaman sonra kaybolduğu belirtilmiştir.

3.2.ÖĞRETMENİN TUTUMUYLA İLGİLİ BULGULAR

Bu konuyla ilgili olarak 20 Tarih öğretmeninden de görüş alınmış ve araştırmaya yansıtılmıştır. Gören Eller Görme Engelliler İlköğretim Okulu Tarih öğretmenlerinde M. Ozanoğlu: görme engelli çocuklara destek olunmalıdır çünkü görsel boyutunu kaybettiği için buna ihtiyacı vardır ancak görmez öğrenciye acıyarak yaklaşmaları büyük bir hatadır çünkü liseyi bitirdikten sonra üniversite sınavında aynı acıma duygusuyla karşılaşmayacaktır; bu durum öğrenciyi bedavacılığa alıştıracaktır demiştir. Cumhuriyet Lisesi Tarih öğretmenlerinden H. Gürüz: İnsanı boyutlarda düşünülerek onları bırakmama yönünde bir eğilim var; öğrencilerde de bir rahatsızlık, bir sıkıntı yok derken aynı lise öğrencilerinden Sinan ve Murat: Türkçe-Matematik alanındaki görmez öğrencilerin direk geçirildiğini, onlardan her hangi bir şey talep edilmediğini söylemiştir.

Halide Edip Lisesi Tarih öğretmenlerinden N.Ünsal: Bazı öğrencilerin 'görmediğim için öğretmen beni geçirir' düşüncesinde olduğunu bazı öğrencilerin de verilen ödevi Braille alfabesiyle hazırlayarak sınıfta okumak için can attığını söylüyor. Yine Cumhuriyet Lisesi Tarih öğretmenlerinden S. Arı: Görmez çocuklar istenen başarıda değiller çünkü gördüğüm kadarıyla bazıları engelinin arkasına sığınıp, mazeret arayıp ders çalışmama, hoca bize acır, geçirir gibi düşüncelerle hareket ediyorlar dolayısıyla oda başarısızlığa neden oluyor derken aynı lisenin tarih öğretmenlerinden A. Demir'de: Zaman zaman görme özürlülerin durumu istismar görüyorum diyor.

Kendisinde bir görme engelli olan Mitat Enç Görme Engelliler İlköğretim okulu Tarih öğretmenlerinden Y. Yıldız: Görmeyen öğrencinin derse katılıp katılmadığını, dersi dinleyip dinlemediğini kontrol etmeli, öğrencinin yazı hızına uymalı ve diğerleriyle eşit tutmalıdır derken Cumhuriyet Lisesi Tarih Öğretmenlerinden F. Öven: Tarih öğretmeni doğal davranmalıdır, diğer öğrencileriyle iletişimi nasılsa onlarla iletişimi de ögle kurmalı çünkü ben çok azının durumlarını hala kabullenemediğini fark ettim diyor. Aynı lise Tarih

öğretmenlerinden Ş. Sevgen: Çocuk Tarih dersini sevmiyorsa biraz onun etkisini öğretmendir, öğretmen tarihi sevdirecek bunun başla çaresi yok derken Gören Eller Görme Engelliler İlköğretim Okulu Tarih öğretmenlerinde G. Pınar: Öğrencinin tarihi sevmesi öğretmenle başla öğretmenin sınıfa ve öğrenciye karşı bir ses tonu dahi çok önemlidir. Başlarda, görmez öğrenciye cevap verebileceği basit sorular sorarak onu motive etmelidir, zaman içerisinde diğer arkadaşları gibi cevap verebildiği için derse çalışması artıyor demiştir. Ayrıca Mitat Enç Okulu'ndaki görme engelli Tarih öğretmenleri B. Korhan, H. Daldan, A. Sayan, Y. Yıldız tarihi bilginin görmeyen öğrenciye ulaşmasında sesin önemine vurgu yapmışlardır.

Araştırma yaptığım gören okullarındaki tarih öğretmenlerinin eşitlikçi, doğal, destekleyici ve şok yardımsever bir tavır sergilediklerini; genel itibarıyla görmeyen öğrencilerin not alma hızına ayak uydurmak, tahtaya yazdıklarını seslendirmek, şekilleri anlatmak ve benzeri biçiminde olumlu bir tutum belirlediklerini gözlemledim.

Görüşmelerimde rastladığım, tarih öğretmenin tutumu ve görmez öğrencinin gelişimine verdiği destekle ilgili birkaç örneği paylaşmak istiyorum Halide ,Edip Lisesi Tarih öğretmenlerinde N. Ünsal; Not tutturuyorum , bazen not tutarken başlangıçta onların daha yavaş gidebileceğini hissetmedim fakat daha sonra hissedince onların hızına göre kendimi ayarladım ve onların yazısının bitmesini bekliyorum yani o tıkrıtları bitince ben devam ediyorum. Görenle görmeyenin hiçbir farkı yok benim için. Eğer çocuk tarih dersinde konunun bir yerini veya tamamını anlamamışsa ona zaman ayırıyorum, mesela ben pansiyonda nöbetçi iken görme engelli öğrenciler okuyucu istiyor ben de hemen bir gören arkadaşını sen de çalışmış olursun diyerek teşvik edip ona yardıma yolluyorum diyor. Cumhuriyet Lisesi Öğrencilerinden Ahmet : Ben hiç görmüyorum, tarih öğretmenimiz şu ana kadar tahtaya bir şey yazmadı not alırken bazen geri kalıyorum, bana öğretmenim yazdırıyor

Aynı liseden M.Y. Mitin: Tuğba benden yüz aldı notu benim şefkatimle değil hak ederek aldı ve ben yakında yapılacak olan bilgi yarışmasına, diğer

gören öğrencilere göre tarih alanında daha başarılı olduğu için onun katılmasını istiyorum

Yine aynı lise tarih öğretmenlerinden M.Y. Aslan: Benim için öğrenci öğrencidir, göreni görmeyeni olmaz; bir de bunların çoğunun kendileriyle barışık olduklarını görüyorum şöyle ki 'koridorda yürürken beni sesimden tanıyan bir öğrenci hocam siz bu okula yenimi geldiniz dedi, ben de on yıldır burda olduğumu söyledim o da ben sizi hiç görmedim de deyip güldü, arkadaşı da kızım sen zaten görmüyorsun dedi ve gülüşerek sınıflarına girdiler' diyor.

Genel itibarıyla öğretmenin tutumunun yardım sever, şefkatli, eşitlikçi davranan ve görmez öğrenciye olumlu bakan bir tarzda olması gerektiği vurgulanmıştır. Görüşülen öğretmenin tamamının görme engelli öğrencinin diğer öğrencilerden hiçbir farkının olmadığını samimi olarak inandıkları ve eşitlikçi, yapıcı, gerçekçi bir muamele sergiledikleri görülmekle birlikte görmez öğrencilerin bir bölümünün zaman zaman engellerini kullandıkları ve kopyaya yöneldikleri dile getirilmiştir.

Konuştığım öğrencilerin tamamına yakının da özellikle tarih öğretmenini ve tarih dersini sevdiklerinin tespit ettim.Yapılan araştırmada görmez öğrencilerin %95'nin Tarih öğretmenini sevdiği ortaya çıkmıştır .Bu oranın yüksekliği Tarih öğretmenlerinin yukarıda belirtilen tutumlarının bir yansıması olarak değerlendirilmelidir.

3.3.TARİH DERSİNDE KULLANILAN YÖNTEMLERE İLİŞKİN BULGULAR

Tarih eğitiminde görme engelliler için farklı uygulamalara gidilebilir mi? Sorusuna yanıt olarak tarih öğretmenlerinin geneli şu şartlar içinde görmez öğrencinin bulunduğu sınıflarda bile imkânsızlıklar nedeniyle farklı uygulamalara gidilemeyeceğini ancak idealde farklı türden uygulamaların çok fayda sağlayacağını düşündükleri görülmüştür. Mümkün olsaydı duyma,

dokunma ve etkinlik esaslı farklı yöntemlerin uygulanması faydalı olurdu diyenlerin oranı %55 iken gidilmesine gerek yok, geneli itibarıyla anlatım ve soru-cevap şeklindeki işlenişin yeterli olduğunu söyleyenlerin oranı %45'tir. Şu halde görüşülen tarih öğretmenlerinden görmeyenler için farklı yöntem ve tekniklerin faydalı olacağını hatta gören öğrencilere de büyük katkı sağlayacağını düşünenlerin ağırlıkta olduğu görülmektedir.

3.4.ANLATIM YÖNTEMİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bu konuyla ilgili olarak Gören Eller Görme Engelliler İlköğretim Okulu'ndan R. Pınar: Sadece anlatmak kesinlikle yeterli değildir; Tarih dersi, az görenler için slayt, tepegözle hiç görmeyenler için de ders kasetleriyle desteklenmelidir. Öğrencilere Türkiye haritası ve bölgeleri kavratma üzere kartonun üzerine bölgelere benzer şekilde kabartılmış noktalar koydum ve kendim öğrencilerin parmaklarından tutarak kabaran yerleri dolaştırmak kaydıyla Türkiye Haritasını kavratmaya çalıştım dedi. Veysel Vardar Görme Engelliler İlköğretim Okulundan S.Yılgin: Anlatım yönteminin ağırlığı soru-cevap, tartışma ve diğer yöntemlerle olabildiğince azaltılmalıdır dedi.

Görüşülen tarih öğretmenlerinden, çeşitli imkansızlıkları ve tarihin yapısını sebep göstererek derslerinde başat yöntem olarak anlatım yöntemini kullananların oranının %100 olduğu tespit edilmekle birlikte tarih dersi için sadece anlatım yönteminin yeterli olduğunu düşünenlerin oranı %10'da kalmaktadır.

Öğrencilerinde görüşleri tarih öğretmenlerinininkine yakın görünmektedir. Cumhuriyet Lisesi öğrencilerinden Ahmet: Hoca anlattığı zaman insanın uykusu geliyor, dalıp gidiyor istemeyerekte olsa dedi. Halide Edip Lisesinden Tuğba Melike, Zeynep ve Pınar isimli öğrenciler: Anlatım yöntemi kendi başına yeterli değil diğer yöntemlerle desteklenirse iyi olur demişlerdir. Tarih öğretmenlerindeki bu oranlara yakın şekilde öğrencilerden yalnız anlatım yeterli diyenlerin oranı %2.5, görüşüm yok diyenlerin oranı %7.5, fark etmez veya bilmiyorum diyenlerin oranı %15 ve tek başına anlatım kesinlikle

yetersiz diyenlerin oranı %75'tir. Bu oranlardan da anlaşıldığı gibi tarih derslerinde büyük ağırlıkta anlatım yöntemi kullanılmakla birlikte sadece bu yöntemin yeterli olduğunu düşünenlerin oranı çok düşüktür; dolayısıyla bu yöntem hem görmezler hem de görenler için farklı yöntemler de eklenmelidir fikri, net bir şekilde ortaya konulmaktadır. Fakat gözlemlediğim kadarıyla tarih öğretmenleri çeşitli sıkıntı ve imkansızlıklar nedeniyle bu yöntemle ancak soru- cevap ve tartışma yöntemlerini ekleyebilmekte, daha kapsamlı, nitelikli ve faydalı yöntemlere yönelememektedirler. Sonuç itibarıyla gerekli şartlar sağlanmalı ve tarih derslerinin ağırlığı, anlatımdan sınıf içi ve sınıf dışı farklı yöntemlere kaydırılmalıdır.

3.5. DUYARAK ÖĞRENMEYE İLİŞKİN BULGULAR

Bu konuyla ilgili olarak Halide Edip Lisesinden N. Ünsal: Ben ders anlatırken bir görmez öğrenci de sesimi kasede alıyor; okulumuzun pansiyon kısmında kasete okunmuş tarih kitapları var hatta tarih dersinin serisi kasetlere kayıtlı halde var dedi. Mitat Enç Göreme Engelliler Okulundan T. Gülmez: Bir savaş anlatılırken çığlıkları, insan seslerini, at kişnemelerini duyurabilsek keşke derken Halide Edip Lisesinden M.N.Aslan da:Mümkün olsaydı tarih derslerinde ses efektleri kullansaydım çok akılda kalıcı olurdu demektedir

Cumhuriyet Lisesinden Soner isimli 'Öğrenci; tarih dersine kasete okunmuş kitaplardan hazırlandığını' söylerken.Orhan Cemal Fersoy Lisesinden Kürşat isimli öğrenci: 'Elinde tüm tarih derslerine yönelik bir Cd seti olduğunu, tarih dersine sadece bu Cd'lerden çalıştığını ve ödevlerini de onlardan yararlanarak yaptığını söylemektedir.

Yukarıda aktarılan öğretmen ve öğrencilere ait görüşler, duyarak öğrenmeye yönelik çeşitli yöntem ve tekniklerin ip uçlarını ortaya koymaktadır.

3.6. DOKUNARAK ÖĞRENMEYE İLİŞKİN BULGULAR

Dokunarak öğrenmeye yönelik yöntemler hakkında tarih öğretmenlerinden bazıları aşağıda örneklendiği gibi, kullanılması yönünde görüş belirtmişler, bazıları hiçbir görüş belirtmemişler ancak kullanılmaması yönünde görüş belirten olamamıştır. Gören Eller Görme Engelliler İlköğretim Okulu'ndan M. Ozanoğlu; Görmez öğrenci için duyuş ve inceleme yani dokunma çok önemlidir; Tarih öğretmeni bunu dikkate alırsa daha fazla verim alınır dedi. Halide Edip Lisesinden N. Ünsal şöyle anlatıyor: 'Coğrafi Keşifleri anlatırken bir öğrenci kalktı

- Hocam daha kısıdan gitmiyor da niye dünyanın öbür tarafını dalaşıyorlar

diye sordu, dedim ki

-Valla Güler haritayı görmenden, hissetmeden senin bunu anlaman mümkün değil. En azından bence görme özürllülerde bu konulardaki açığı giderebilmek için kabartma haritaların olması gerekiyor demiştir.

Türkan Sabancı Görme Engelliler İlköğretim Okulundan S. AYDIN: Sadece sınır ezberletiyoruz, haritada ona dokunduramadığımız için akılda kalmak şöyle dursun akla girmiyor bile derken;Veysel Vardar Görme Engelli İlköğretim Okulundan S. Yılgin; Derste çocuklar 'sur' kavramını sordukları zaman anlatmakta güçlük çektiğini ve bunun maketler yada plastik kağıda çizilen kabartma krokiler yoluyla çözümlenebileceğini söyledi. Mitat Enç Görme Engelli İlköğretim Okulundan Y.Yıldız:Öğrenciye sürekli anlatmak yerine o esere örneğin heykele, kaleye dokunmak daha fazla akılda kalıcı oluyor; diyelim ki Gordiyon Harabeleri yada Mısır Piramitlerini insan gidipte incelese ama en azından olarında maketini görme engelliler incelemeliler dedi.

Halide Edip Lisesinden Tuğba isimli bir öğrenci: Başta maketler olmak üzere dokunabileceğimiz bir şeyler olsa çok hoş ve faydalı olur derken; Ayşe isimli öğrenci de ;klasik araçlar dışında mesela maketler gibi başka araçlar derse ilgimi yöneltebilir derken aynı liseden Selin isimli öğrenci: Müzelerde bizim dokunup anlamamız için kesinlikle maketler olmalıdır, mesela İstanbul'un fethi konusuyla ilgili olarak gemi maketine dokundurulabilir dedi.

Mitat Enç Görme Engelli İlköğretim Okulundan H. Daldan: Sınıf içerisinde savaş meydanı canlandırılıp öğrencilerin eline mızrak top gibi savaş araçlarının maketleri verilebilir demektedir. Bu konuya ilişkin Türkan Sabancı Görme Engelli İlköğretim Okulundan S. Aydın: İstanbul'da Eyüp Saraçhane çivarında eski Türklere ilişkin çeşitli eşyalardan, savaş araçlarına kadar maketlerin sergilendiği Minyatürk adında bir müze var ancak buradaki maketlerin de etrafı çevrili, dokunulabilse çok faydası olur diyor.

Yukarıda verilen görüşler görmeyenler için dokunma etkinliğinin, görenler için görmeye ilişkin etkinlikler derecesinde fayda sağladığını ve tarihle görmez öğrenci arasındaki bağın kurulmasını kolaylaştırdığı net bir şekilde ortaya koymaktadır.

3.7.TARİH EĞİTİMİNDE TOPLU ETKİNLİKLERİN ROLÜNE İLİŞKİN BULGULAR

Bu konuyla ilgili, öğretmenlerin genelinin görüşlerini yansıtmaları hasebiyle bazı fikirler aşağıda verilmiştir. Mitat Enç Görme Engelliler Okulundan T.Gülmez: Tarih anlatımının mekanını sadece dört duvar olmamalı tarihi anlatan, tarihi gösterilere, tarihi mekanlara, şenliklere gidilmeli derken aynı okuldan A. Ayhan: Tarihi belgesel ve film izletilerek yada dersle alakalı sinema ve tiyatrolara gidilerek görmeyenin hayal dünyasının genişleyeceğini ve görenlere göre dezavantajı olan görmemenin yerini duyma veya hissetme gibi özellikleriyle kapatacağını düşünüyorum dedi.

Öğrencilerin de sınıfça yapılan toplu etkinliklere çok meraklı ve istekli oldukları anlaşılmaktadır. Halide Edip Lisesinden Sevgi isimli bir öğrenci; anlatım çok sıkıcı tarihi film yada tiyatrolara gitsek çok iyi olur derken yine aynı lise öğrencilerinden Filiz; tarihi hiç sevmem ama sınıf dışında bir şeyler yapılırsa ne bileyim tarihi tiyatro veya gezilere gitsek belki de severim,

Küçük Çekmece Lisesinden Münevver isimli öğrenci: Mesela 1. Murat dönemi anlatıyor, ben anlamıyorum ama bu konuyla ilgili bir oyun izlesem anlarım çünkü soyut bir şey somutlaşmış oluyor; daha anlamakta zorlanmıyorsun; şimdi ortada hiçbir şey yok, hoca anlatıyor anlatıyor ne yapayım bende anlamıyorum diyor. Halide Edip liseden tarihi aşırı sevdiğini söyleyen Gülçin adlı öğrenci 'Televizyonda Fatih Sultan çizgi filmi ve Kara Murat, Tarkan gibi tarihi konulu Türk filmlerinin yayınlandığını ve bunların hem merakını hem de tarihe karşı ilgisini artırdığını' söylerken yanı lise öğrencilerinden Figen: Niğde'de görevlilerinde bilgi verdiği bir tarihi sergiye gitmişim uzun zaman geçmesine rağmen orada anlatılanların çoğu ve gördüğüm eski saatler ve kurtuluş savaşını anlatan resimler hala aklımda dedi

3.8.TARİH EĞİTİMİNDE SINIF DIŞI ETKİNLİKLERE İLİŞKİN BULGULAR

Tarih eğitiminin sınıf dışı etkinliklerle de desteklenmesi konusunda tarih öğretmenlerinin görüşleri şöyledir: Veysel Vardar Görme Okulundan S. Yılgin: 'Müzeye gidilmesinin görme engelli öğrenci hiçbir şeye dokunamadığı için gereği yoktur' derken Cumhuriyet Lisesinden H.Gürüz: Okulun aşırı kalabalıklığından dolayısıyla organizasyonun çok zor olması nedeniyle müze ve vb. gezilerin yapılması çok zor demektedir. Halide Edip Lisesinden M.Y. Aslan: Çocukları her yıl başta anıtkabir, Etnografya, Anadolu Medeniyetleri, Tabiat Tarihi müzeleri ve F.G. Bilim Merkezi olmak üzere tarihi gezilere götürürüz derken Engelliler İlköğretim Okulundan tarih öğretmeni R. Pınar: İzmir Anadolu Medeniyetleri müzesine gitmiştik, görevlilerden izin alarak

öğrencilerimizin heykellere dokunmasını sağladım ancak müzede anlatımın daha iyi olabilmesi için görmeyen gruba rehber verilmesi gerekir dedi.

Mitat Enç Görme Engelliler İlköğretim Okulundan Y Yıldız: Mesela müzenin kapısında kabartma veya oyma şekilde bir çift başlı kartal heykeli varsa ona dokunması daha fazla akılda kalmasına hem de muhakemenin, algılamayı da güçlenmesine yol açıyor; müze dahi olsa en azından o havayı teneffüs etmek bile çok faydalıdır. Görmez öğrenciye müze yada tarihi alandaki şeyler bir yandan anlatılırken bir yandan da dokundurmasının gereğine inan bir insan olursa anlamı var, yani Efes'te açık hava tiyatrosunda otururken normal bir taşın üzerinde oturduğunu hissediyorsun ama seni gezdirse, dokundursa ha buranın bir tiyatro olduğu anlayabiliyor yoksa heykel ufacık bir şey şöyle dediği zaman, o ufacık denen şey beş cm., bir metre mi, o değil fakat ne zaman elinize alıyorsunuz ki üç dört kiloluk bir bebek kadar heykel ha o zaman görüyorsunuz heykeli, bir fikriniz olabiliyor onun için dokunma çok çok önemli diyor. Cumhuriyet Lisesi Tarih öğretmenlerinden F. Öven ve A. Demir, Mitat Enç Görme Engelliler İlköğretim Okulu Tarih öğretmenlerinden T. Gülmez, H. Daldan, B. Korhan rehberin zorunluluğunu vurgulamışlardır

Tarih öğretmenlerinin %5'i lise öğrencileri için gerek yok derken, %10'u müze gezisinin gerekli olmadığını düşünmektedir. %20,si konuyla ilgili görüş belirtmezken yine %20,si kalabalık nedeniyle sınıf dışı yöntemlerin uygulanamadığını ve %60,ı da tarih eğitimi kapsamında sınıf dışı etkinliklerin mutlaka yapılması gerektiğini söylemektedir.

Aynı konuyla ilgili olarak görmez öğrencilerde ise 'anlatım yöntemi sınıf dışı yöntemlerle mutlaka desteklenmelidir' görüşü neredeyse tüm öğrenciler tarafından benimsenmiş görünmektedir.

Halide Edip Lisesinde Zeynep adlı öğrenci: Konya'da Alaaddin Camii ve Karatay Medresesine gitmişim az gördüğüm için bir problem olmadı

derken Sevgi adlı öğrenci: Kahramanmaraş Müzesine gitmiştik, biraz gördüğüm içim oradaki silah, giysi, paralar .vb. gördüm demiştir.

Cumhuriyet Lisesinden Tarık adlı öğrenci: Tarihi anlama hem de çok büyük katkısı olur yani hem gezer hem de inceleme yaparak sınıfta ki sürekli anlatımın sıkıcılığında da kurtulmuş oluruz derken. Aynı lise öğrencilerinde Tunç isimli öğrenci;Eski Meclis ve Anıtkabire gittim okulla gittiğimde öğretmen, ailemle gittiğimde ailem anlattı, ancak hiçbir şeye dokundurulmadığı için. Pek bir şey anlamadım diyor

Halide Edip Lisesinden Ayşe isimli öğrenci : Tarih öğretimi müzelere ve tarihi mekanlara gidilerek uygulamalı hale getirilirse hem unutmazlar hem de o camii, o mezar belki de konuyu öğrenmeleri için bir araç olur derken.. aynı liseden Tuğba adlı öğrenci: Halide Edip Lisesi öğrencilerinden Selin Anıtkabire gittim, Atatürk'ün arabasına dokununca çok heyecanlandım ama pek bir şey anlamadım bir rehber olup da bana anlatsaydı çok faydalı olurdu derken aynı liseden Fatma isimli öğrencide: Geçen sene Anıtkabire gitmiştik, kurtuluş savaşının canlandırıldığı bölüm ve Atatürk'ün kütüphanesinde yapılışı çok ilgimi çekmiş ve orada ki heykellere dokunmak çok hoşuma gitmişti diyor.

İstanbul Orhan Cemal Fersoy Lisesinden Kürşat adlı öğrenci: Önceki yıl tarih öğretmenlerinin onların sınıfını Eyüp Sultan ve Fatih Camilerine götürdüğünü, oraları ve oralarda gördüklerini hiç unutmadığını söylerken . Camlıca Kız lisesinden Esmâ isimli öğrenci:Kahramanmaraş Müzesine gitmiştim, çok hoşuma gitti, hem eski medeniyetlerle anlatılanlar hem de gördüğüm eskiye ait kalıntılar aklımda yer etti derken Cumhuriyet Lisesi öğrencilerinde Soner: Okulla Eski Meclis ve Anıtkabire gittim, tarihi anlamamı ve sevmemi sağladı, merakımı artırdı dedi.

Konuya yönelik öğrenci görüşlerinin oranlarına bakacak olursak: sınıf dışı yöntemlerin mutlaka uygulanması gerektiğini düşünlerin oranı %72.5, bilmiyorum diyenlerin oranı %17.5, görüş bildirmeyenlerin oranı da %10

olarak tespit edilmiştir. Görmez öğrencilerle yaptığım görüşmeler esnasında tespit ettiğim verilerden biri de sınıf dışı yöntemlerin ne kadar uygulandığı idi. Buna göre: öğrencilerin %50'si şuana kadar sınıf dışı herhangi bir etkinliğe katılmadıklarını, %40'ı toplam 1 yada 2 kez katıldığını belirtirken %10'u bu soruya net bir yanıt vermemiştir.

Yukarıdaki verilerden anlaşıldığı gibi öğretmenlerin büyük çoğunluğu sınıf dışı yöntemlerin mutlaka uygulanması gerektiği ve fayda sağlayacağı konusunda hemfikirdir. Yine öğrencilerin büyük çoğunluğu da sınıf dışı yöntemlerden çok hoşlandıklarını ve faydasına çok inandıkları görülmüştür. Ancak eğitimin her iki kanadı da mutlak uygulanması görüşünde birleşmekle birlikte görmez öğrencilerin yüksek bir oranda ya herhangi bir sınıf dışı tarihsel etkinliğe katılmadıkları yada nadiren katıldıkları açık bir gerçektir. Anlatım yöntemiyle ilgili konuda olduğu gibi bu konuyu da imkânsızlıklar yüzünden diyerek savuşturmak doğru olmayacaktır.

3.9.TARİH EĞİTİMİNDE DRAMA YÖNTEMİNE İLİŞKİN BULGULAR

Konuya dair Gören Eller Görmeyenler İlköğretim Okulundan M. Ozanoğlu: Uygun konular tiyatro şeklinde öğrencilere oynattırılmalı, ben üç yıl önce altıncı sınıf öğrencilerime Malazgirt Savaşını konu alan bir oyun oynatmıştım; aradan geçen uzun zamana rağmen kendi rolleri ve konuyu unutmamışlardı hatta bütün öğrencilerin o dersin sonra tarih öğretmeni olmak istediklerini gördüm. Tarih Eğitiminde drama yönteminin akılda kalıcılığı sağlama ve tarihe karşı ilgiyi,sevgiyi artırma açılarından çok faydası olduğunu gördüm derken Mitat Enç Görme Engelliler Okulundan Y. Yıldız: Sınıfta Genç Osman dönemini anlatırken Genç Osman ve Yeniçeriler arasındaki mücadelenin boyutlarını öğrencilere rol dağıtarak oyunlaştırdığını ve çoğu kez drama tekniğini kullandığını ifade etmiştir. Halide Edip Lisesi Tarih öğretmenlerinden M.Y. Aslan : Drama tekniğini kullanamıyoruz, sade görmeyenlerle değil diğer okullarda da bu şartlarda onu yapabilmemiz çok

zor beden çok zor? Sınıflarımız 50-60 kişi, yapmamız mümkün değil demektedir.

Bu konuyla ilgili görüşleri alınan tarih öğretmenlerinden %75'i herhangi bir sebep göstermeksizin bu yöntemi uygulamadıklarını, %15'i kalabalık nedeniyle uygulayamadıklarını söylerken ancak %10'u bu yöntemden faydalandığını belirtmiştir.

Cumhuriyet Lisesinden Ahmet isimli öğrenci: Tarihin tiyatrolaşmış şekli bence daha iyi olur;hoca anlattığı zaman insanın uykusu geliyor. Dalıp gidiyor istemeyerekte olsa ama tiyatrolaşmış, müzikleşmiş. Oyunlaşmış hali daha ilgisini çeker ve daha dikkatini verir dedi. İstanbul Küçük Çekmece Lisesinden Yusuf isimli öğrenci: Yaşasın Cumhuriyet diye bir tiyatro çevirmiştik, Cumhuriyet kavramını anlamamda bu tiyatro büyük katkı sağladı;sadece anlatıp geçmekle bu işler olmuyor derken.Çamlıca Kız Lisesinde okuyan Esmâ isimli öğrencide:Bana İstanbul'un fethini anlatan bir oyunda kısa bir rol verilmişti ancak kısa da olsa bu rol şu ana kadar benim aklımda, oynadığımız tarihi konuyla ilgili bilgileri taze tutuyor; ayrıca o rolle ilk defa tüm okul önünde konuşarak heyecanımı biraz olsa yenmiştim demiştir. İstanbul Orhan Cemal Fersoy lisesinde okuyan Burcu isimli öğrenci:-Tarihi hiç sevmediğini ve anlamadığını ancak oyunlaşmış şeklinin kendisini o devirde yaşıyormuş gibi hissettirmesi nedeniyle çok ilgisini çektiğini söylerken Ümraniye Lisesinde okuyan Serdar isimli öğrenci de: -Tarih dersini çok sevdiğini ve oyunlaşmış şeklinin anlamasını çok kolaylaştırdığını söyledi. .

Orhan Cemal Fersoy Lisesinde okuyan Kürşat :Orta okulda İstanbul'un fethiyle ilgili bir oyun oynadık, ben de bu oyunda Fatih rolünü oynadım; ben bu rolü oynarken hem provalar hem de gösteri esnasında kendimi Fatih Sultan Mehmet gibi hissettim derken, Avcılar Lisesi öğrencilerinden Ali: oynadıkları oyunla ilgili olarak – Keşke elimizde o günün kıyafetlerine benzer giysiler olsa, bizde onları giyerek oynasak daha mutlu olurum demektedir

Bu konuyla ilgili olarak görüşme yapılan görmez öğrencilerden %90'ı drama yöntemini hiç kullanmadıklarını belirtirken gene ancak %10'u daha önceki yıllarda drama oynamıştık demektedir.

Görüşmelerden elde edilen veriler bu yöntemin çok nadir olarak uygulandığını net bir şekilde ortaya koymaktadır. Halbuki hem uygulayan tarih öğretmenleri hem de herhangi bir drama da rol alan görmez öğrenciler bu yöntemin kendilerine çok büyük katkı sağladığını ifade etmişlerdir.

3.10.OKUL ORTAMINA İLİŞKİN BULGULAR

Bu kısımda görmez öğrencinin üyesi bulunduğu okul ortamının fiziksel ve eğitimsel koşullarına ilişkin verilerden bahsedilecektir.

Okul ortamının içerdiği fiziksel engellere yönelik çeşitli tedbirler alınabilir. Gören Eller Görme Engelliler Okulundan R. Pınar: Hem görme engelli okulu hem de lise binaları gören öğrenciye göre düzenlenmiştir.; basamaklar, giriş ve çıkışlar ona göre düşünüldüğü için normal okul binaları tamamen yetersizdir. Bizim okulumuz da görmeyene tamamen uygun yapıda olmamakta birlikte kapıların üzerine, neresi olduğu çocuklarca da anlaşılсын diye kabartma yazı ile 6-A, 6-C, idare, ofis gibi yazılar yazdık, görme engelli bir öğrenci geldiği zaman dokunarak nereye gelmiş olduğunu rahatlıkla anlayabiliyor ama bu normal okullarda hiç yok diyor. Mitat Enç Görme Engelliler Okulundan H. Daldan: Okul ve sınıfın fiziki koşullarının eğitime ve dolayısıyla da tarih eğitime etkisi olacaktır, eğitimi olumsuz hale getiren bir şeyin tarih eğitimini de olumsuz hale getireceği şüphesizdir diyor.

Araştırma esnasında görmez öğrencilerden tam görmeyenlerin ihtiyaç duyduklarında gören öğrencilerden yardım istedikleri ve bu isteğin hiçbir zaman karşılıksız bırakılmadığı anlaşılmıştır. Cumhuriyet Lisesi öğrencilerinden AHMET isimli öğrenci: okulumuz birkaç ayrı Binadan oluşuyor ancak ben hiç görmediğim halde bu binalar arasında rahatça gidip gelebiliyor ve tüm işlerimi kendim halledabiliyorum ;ancak diğer görmeyen

arkadaşlar zorlandıkları zaman yardım istiyorlar derken aynı lise öğrencilerinden Tunç :binalar arasında ve sınıfımızın bulunduğu binada zorlandığım zaman gören arkadaşlardan veya az gören arkadaşlardan yardım istiyorum,onlar da bana yardım ediyorlar demektedir.Görüşülen görme engelli öğrencilerin tamamı bu konularda görenlerden istenen hiçbir yardım talebinin karşılıksız kalmadığını, görenlerin istenenden daha çok yardım ettiklerini belirtmişlerdir.

Bu görüşler yanında bazı öğrenciler, biraz görmeleri olduğu halde bulundukları okul ortamının engelleyici unsurlar içerdiklerini ifade etmişlerdir.Halide Edip lisesinden Zeynep isimli bir öğrenci : Az gören biri olduğum için okul içerisinde rahatça dolaşıyorum ancak spor salonun ortasındaki direklerden çok korkuyorum hatta bir keresinde az gördüğüm gibi bir çok arkadaşım gibi ben de onlara çarpmışım derken aynı lise öğrencilerinden Sariye : Okul içerisinde bir yerden bir yere giderken bazen zorlanıyorum; çünkü bazı yerde çıkıntılar var, onlara takılıyorum demiştir.

Görüldüğü kadarıyla bazı gören öğrencilerin kaynaşmanın tam olmadığı yönünde fikirleri vardır.Cumhuriyet lisesinden SİNAN ve MURAT isimli gören öğrenciler :görme engelli öğrencilerin bu okula adapte olamadıklarını,aslında görenlerle kaynaşamadıklarını, görmeyenlerin genelde birbirleriyle gezip arkadaşlık ettiklerini' söylemişlerdir.Buna rağmen bazı öğretmenler kaynaşma konusunda olumlu düşünmektedir. Cumhuriyet Lisesi tarih öğretmenlerinden H. GÜRÜZ:ben burada görmeyen öğrencilerin gören öğrencilerle kaynaştığını düşünüyorum;çünkü görmeyenleri görenlerle gezerken çok defa gördüm.Ayrıca görenlerle görmeyenler pansiyonda ve sınıfta birlikte,yan yanalar demektedir.

Görüştüğüm lise düzeyindeki görme engelli öğrencilerin %80'ini az görenler oluşturmakta olup bunların genel itibarıyla okul ve sınıfın fiziki koşullarından olumsuz etkilenmeyecekleri, bu alanda görmezlikle ilgili bir sıkıntı yaşamayacakları zaten tahmin edilecektir. Yine de bunlardan ¼'ü, az gören olmakla birlikte okul içerisindeki kimi fiziki engellerden zaman zaman

etkilendiklerini belirtmişlerdir. Yukarıdaki orandan anlaşılacağı gibi bu öğrencilerin ancak %20'si tam görmez durumundadırlar. Bunlardan %2.5'i okula çok alıştığı için, %2.5'i de bastonla dolaştıkları için bir sorun yaşamadıklarını söylerken geriye kalan %15'lik kısmı oluşturan görmez öğrenciler özellikle gören arkadaşları bazen de az gören arkadaşlarından yardım aldıklarını söylemişlerdir.

3.11.SINIF ORTAMINA İLİŞKİN BULGULAR

Görmez tarih öğretmenlerinin tarih dersindeki yazılı usulüne ilişkin görüşleri şöyledir : Mithat Enç Görme Engelliler İlköğretim okulu tarih öğretmenlerinden Y.Yıldız: tarih öğretmeni aynı soruları görmeyen öğrenciye de sormalı, onun kabartma yazıyla yazmasını sağlamalı ve sınav sonunda diğer arkadaşlarıyla temas etmeden onun kendi yazdıklarını kendi okuması temin edilmelidir derken aynı okul öğretmenlerinden B. Korhan: görmeyenlerin sınavda kendi yazısını kullanması ve çıkışta, daha arkadaşlarıyla temas etmeden kağıdının kendisine okutturulması gereklidir demektedir. Gören Eller Görme Engelliler İlköğretim okulu tarih öğretmenlerinden M. Ozanoğlu : Sessiz bir odada diğer bir tarih öğretmeni soruları okur, görmez öğrenci söyler o da yazar veya görmez öğrenci normal daktiloyu biliyorsa aynı diğer öğrenciler gibi sorular okundukça cevaplarını yazar, kağıdını tarihçiye verir demektedir.

Görmez öğrencisi bulunan liselerde çalışan tarih öğretmenlerinin, görmez öğrencilerin sınavlarıyla ilgili görüşleri şöyledir : Cumhuriyet Lisesi tarih öğretmenlerinden A.Demir: üç yıl önce bir öğrenciden 'kendim yazayım' şeklinde bir talep geldi, ben dedim ki 'o olmaz ben o yazıyı bilemem, bu şekilde gidiyor dedim, fazla itiraz etmedi derken aynı lise tarih öğretmenlerinden F.Öven: yazılılarda görmeyen öğrenci söylüyor gören öğrenci yazıyor ancak görme engelli öğrenciler yazmaktan ziyade söylemek taraftarı gözüküyorlar demektedir.

Cumhuriyet Lisesi Tarih öğretmenlerinden Ş.Sevgen: Önceleri gelen çocukların hepsi kabartma yazıyı biliyorlardı, ben soruları okuyordum onlar soruları ve cevaplarını yazıp bana veriyorlardı, ben de arkadaşlarına okutturuyordum; bugün bunu yapamıyorum derken aynı lise tarih öğretmenlerinden F.Öven : Eski yıllarda ben kabartma yazıyla yazmalarını sağlayıp sonra kendileri veya arkadaşlarına okutturuyordum; şimdi yanlarına bir yazıcı veriyorum, o söylüyor gören öğrenci yazıyor, görme engelli öğrenciler yazmaktan ziyade söyleme taraftarı gözükmüyorlar demektedir. Halide Edip Lisesi tarih öğretmenlerinden N.Ünsal 'en başından beri görmeyen öğrencinin söyleyip gören öğrencinin yazması şeklinde bir sınav yöntemi uyguladığını söylerken aynı liseden M.Y. Mitin: önceleri biz bu öğrencileri kabartma yazıyla sınav yapıyorduk.Bunları okumakta sorun oluyordu; daha sonra başka bir metot geliştirdik sınavdan bir iki gün sonra kendisi veya görmeyen bir arkadaşına okutuyorduk. Yalnız bu iki halde de çocuğun sorular ve cevaplarını yazması sonrada kağıdını okutmak zor oluyordu. Bu nedenle bu metodu bırakıp ona bir okuyucu verdik, fakat bu metod da zamanla sıkıntı vermeye başladı. Zira gören öğrencinin soruyu okurken görmez öğrencinin cevabı verirken çıkardıkları ses sınıfta bir uğultu oluşturdu. Görmeyen arkadaşlarımızı aynı metotla kütüphanede sınav yapmaya başladık demektedir.

Yapılan konuşmalarda da görüldüğü gibi tarih öğretmenlerinin görmeyen öğrenciyi öncelikle kabartma yazıyla sınav etmek yolunu tercih ettikleri ancak kabartma yazı bilen öğrenci sayısının azalması, sınıfta bir uğultu meydana gelmesi ve kağıdın okutturulmasındaki güçlük nedenleriyle artık tamamı yani % 100 ünün görmeyen öğrencinin söyleyip gören öğrencinin yazması şeklinde bir yazılı tekniğini benimsedikleri anlaşılmaktadır. Bunların içersinde belli değişim ve dönüşümle bu usulü benimseyenlerin oranı %15, başlangıçtan beri aynı usulü uygulayanların oranı da %85'tir. Geriye kalan görme engelli olan yada bu tip okullarda çalışan 10 tarih öğretmeninden %40'ının bu usulün sağlıklı olmadığını,

%30'unun usulün doğru olduğunu, yine %30'unun da öğrencinin tercihi doğrultusunda belirlenmesi gerektiğini düşündükleri tespit edilmiştir.

Bazı öğrencilerin bu yöntemi benimsedikleri görülmektedir. Cumhuriyet Lisesinden Mehmet isimli öğrenci : Sınıf dışında ayrı bir yerde yanıma bir gören öğrenci veriyorlar, ben söylüyorum o yazıyor, hocaya veriyor derken aynı lise öğrencilerinden Şükrü : ben de aynı şekilde sınav oluyorum ve en iyisinin de bu yöntem olduğunu düşünüyorum; çünkü herkesin kabartmayı bilişi ve parmağının hissedışı bir değil , kağıdımın hakkını veremez. Böyle iyi şeklinde konuşmaktadır. Yine Halide Edip Lisesinden Selin ve Tuğba isimli öğrenciler de 'bu yöntemin diğer yöntemlere göre daha iyi olduğunu' söylemişlerdir.

Değişik yöntemler bulunmakla birlikte görüşülen öğrencilerin tamamının aynı şekilde yani görmeyen öğrencinin söyleyip gören öğrencinin yazması ve sınav sonunda kağıdın öğretmene teslim edilmesi şeklinde bir yöntemle sınav yapıldıkları görülmektedir.

Bazı öğrenciler ise bu yöntemin sakınca ve sıkıntılarından bahsetmişlerdir. Cumhuriyet Lisesinden Tarık isimli öğrenci : Şu an bazen beşimiz topluca bazen de ayrı ayrı sınav oluyoruz, önceleri sınıfta oluyorduk, arkadaşlarımız bize okurken bir uğultu oluyordu, birbirimizi de duyuyoruz. Aslında böyle sınavın çok sağlıklı olmadığını düşünüyorum demiştir. Halide Edip lisesinden Münevver isimli öğrenci: Hepimiz bir arada sınav olduğumuz için okuyucu ve bizim seslerimiz birbirine karışıyor, çok gürültü oluyor. Bu yıl sayımızda arttı, geçen yıl 1 görmeyen mezun oldu ve bu yıl lise 1'lere 8 kişi geldi derken Çamlıca kız lisesinden Esma isimli öğrenci de : ne söylemek istediğimi okuyucuya ifade edemiyorum, biz ortaokulda böyle yapmadığımız için, mesela okuyucuya ben bir cümleyi anlatmak istediğim zaman o cümleyi tamamlayamıyorum, bir kısmını söyleyene kadar son kısmını unutuyorum ama kendim yazsam belki 40 aldığım yazılıdan 70 alabilirim demektedir.

Bu usulün getirdiği sıkıntılara dair Halide Edip Lisesi Tarih öğretmenlerinden M. Y. Mitin' Yazılıları önce sınıfta yaptıklarını ancak büyük bir uğultu meydana geldiği için kütüphane yapmaya başladıklarını söylemektedir. Halide Edip Lisesi tarih öğretmenlerinden N.Üsal: bu son sınavda birbirlerinden yazmışlar, bazen yanlarına verdiğim gören öğrenciler şefkat göstererek iyilik yaptığını sanarak öbürünün kağıdına bakıyor, diğer gören arkadaşına soruyor veya ona hiç söylemeden yada haberli bir şekilde soruyu kendi cevaplıyor. Bunu kabullendiler, başka hiçbir talep gelmedi bana. demektedir.

Tarih öğretmeni ve sınıf arkadaşları ona güvenilmediği gibi bir izlenim vermekten kaçınmalıdır. Halide Edip Lisesinden Münevver isimli öğrenci : bazen öğretmenler ve genelde de sınıf arkadaşlarımız 'siz kütüphanede nasıl olsa kopya çekiyorsunuz, yardımlaşıyorsunuz ' sanıyorlar yani bizim ne durumda olduğumuzu bilmiyorlar demektedir.

Uygulanan yazılı yöntemiyle ilgili olarak görmez öğrencilerin %2.5'i en iyisi bu yöntem derken, %7.5'i fark etmez demiştir. Yine görüşülen öğrencilerin %27.5'i bu yöntemden şikayetçi iken %62.5'i ben gelmeden önce de böyle olduğu ve herkes de aynı usulle sınav olduğu için ben de bu yöntemle sınav oluyorum demektedir. Yukarıdaki verilerde görüldüğu gibi görmez öğrencilerin çok küçük bir kısmı ancak bu yöntemin iyi olduğunu düşünmekte olup büyük çoğunluk ise ya bu yöntemi açıkça eleştirmekte ve yaşıadığı sıkıntıları dile getirmekte yada kural bu bende buna uyuyorum tavrıyla düzenin böyle işletildiğini ortaya koymaktadır.

3.12.TARİH DERSİNDE ARAÇ KULLANIMIYLA İLGİLİ BULGULAR

Araç kullanımının gerekliliği ile ilgili olarak Halide Edip Lisesi Tarih Öğretmenlerinden N. Ünsal:Görme özürlü öğrencinin engeline uygun araçlarla dersi takibi her şeyden önce benim işimi kolaylaştırır derken; Cumhuriyet Lisesinden F. Öven: Engellerine uygun araçlar onlar için çok

faydalı olacaktır dedi. Halide Edip Lisesinden Güler isimli öğrenci: Engelimize uygun araçlar faydalı olur demiştir. Yine Mitat Enç Görme Engelli İlköğretim Okulundan A. Ayhan: Ülkemizde M.E.B., T.İ.B.Ü.T.A.K. ve görme özürliülere ilişkin sivil tomlul örgütlerinin birlikte hareketle etmesiyle bilgisayar programları, maketler ve diğler araçların temini sağlanabilir dedi.

Tarih dersinde kullandıkları araçlara ilişkin olarak öğrencilerin sözleri şöyledir: Cumhuriyet Lisesinden SONER isimli öğrenci: Tarih dersiyle ilgili kasetlerim var ,onlardan çalışıyorum derken Orhan Cemal Fersoy Lisesinde okuyan KÜRŞAT isimli öğrenci de: Bende tüm lise tarih derslerinin sınıf ortamında hazırlanmış c.d.leri var, hem derslerime ondan çalışıyorum hem de ödevlerimi onlardan faydalanarak yapıyorum demektedir. Halide Edip Lisesinden ZEYNEP VE AYŞE isimli öğrenciler “derslerde tablet kalemle not aldıklarını, ders çalışırken de kabartma kitaptan faydalandıklarını” belirtmişlerdir.

Tablet -kalem kullanımına ilişkin olarak Mitat Enç Görme Engelli İlköğretim Okulundan Y. Yıldız: Öğretmen anlatıp öğrenciler sadece dinlediği zaman bilgiler akla yerleşmiyor, havada kalıyor, onun için görme engelinin tarih eğitiminde yazmaya ağırlık verilmelidir dedi. Gerek Cumhuriyet gerekse de Halide Edip Liselerindeki göme engelli öğrencilerden kabartma yazı bilenlerin ders esnasında not almak ve ödevlerini yapmak hususlarında tablet ve kalemi sık bir şekilde kullandıkları tespit edilmiştir.

Kabartma haritayla ilgili olarak Halide Edip Lisesinden N. Ünsal şöyle anlatıyor: ‘Coğrafi Keşifleri anlatırken bir öğrenci kalktı

- Hocam daha kıtsadan gitmiyor da niye dünyanın öbür tarafını dalaşıyorlar diye sordu, dedim ki

- Valla Güler haritayı görmenden, hissetmeden senin bunu anlamam mümkün değil. En azından bence görme özürliülere bu konulardaki açığı giderebilmek için kabartma haritaların olması gerekiyor. Derken Türkan

Sabancı Görme Engelliler İlköğretim Okulundan S.Aydın: Sadece sınır ezberletiyoruz, haritada ona dokunduramadığımız için akılda kalmak şöyle dursun akla girmiyor bile dedi. Halide Edip Liselinden Sariye isimli öğrenci:Tarih öğretmenimiz tahtayı ve haritayı kullanıyor ama biz yaralanamıyoruz derken aynı lise öğrencilerinden Zeynep : Öğretmen haritada bir şey anlatırken bizimde elimizde harita olsa, bizde nereyi, neyi anlattığını öğrensek daha iyi olur diyor.Yine aynı lise öğrencilerinden Münevver :Hoca tahtaya bir tane harita asıyor, ondan gösteriyor ama ondan biz eksik kalıyoruz demiştir.

Kabartma kitaplara ilişkin olarak Halide Edip Lisesi tarih öğretmenlerinden M.Y.MİTİN:bizim istediğimiz aynı diğer öğrencilerde olduğu gibi bu öğrencilerin ellerinde de kabartma yazılı kitaplar olsun, hem konuyu takip etmeleri hem de ödevlerini yapmalarını sağlar derken. Aynı Liseden Sariye isimli bir öğrenci: Elimizde kabartma kitap yok, olsa çok iyi olurdu dedi

Kabartma daktiloyla ilgili olarak Cumhuriyet Lisesi Tarih Öğretmenlerinden S. Arı: Ben Hacettepe tarihte okurken görme Engelli bir arkadaşımız vardı, bir daktilosu vardı, onunla yazarak not tutup sonrada eliyle okurdu; böylece not almakta sıkıntı çekmiyordu. Ancak daktilo çok ses çıkarıyor diğer öğrenciler rahatsız oluyor dedi.

Tarih dersinde kullanılabilecek araçlara ilişkin sorduğum soruya karşılık tarih öğretmenlerinin %5'i ellerindeki araçlar yetiyor, böyle iyi derken bu tip araçlar hakkında bilgisi olmadığını söyleyenlerin oranı %30,onlara verilen tarih eğitimi daha kaliteli hale getirmek için daha başka araçlar şart diyenlerin oranı da %65'tir. Görüldüğü gibi imkânlar dahilinde görmeyene ilişkin araçlar kullanılması büyük ölçüde hem fikir olunan bir konudur. Ayrıca küçümsenmeyecek oranda bir öğretmen gurubunun da bu araçlara ilişkin bilgileri olmadığı, sadece kabartma kalem, tablet ve kabartma kitabı bildikleri anlaşılmaktadır. Araştırma esnasında görmez öğrencilerin %40'ının her hangi bir araç kullanmadığı, %25'inin kalem tablet kullandığı, %15'inin kalem tablet

yanında ödevlerin yapmakta kabartma kitap kullandığı, %10'unun mürekkep yazıyı okuyup yazabildiği için defter ve tükenmez kalem, %5'inin ders kasetleri, yine %5'inin ise tarih dersi için hazırlanmış CD'leri kullandıkları tespit edilmiştir. Bu verilerden görmez öğrencilerin yarısının tarih dersini sınıf içi ve dışındaki dinlemelerle halletmeye hatta 2/5'i gibi hiç azımsanmayacak bir çoğunluğun da dersi sadece dinlemekle yetindiği ortaya çıkmaktadır.

3.13 GÖRME ENGELLİ ÖĞRENCİNİN DİKKAT ETMESİ GEREKENLERE İLİŞKİN BULGULAR

Görüşülen tarih öğretmenlerinden çoğunluğu görmez öğrencinin sözel dersler ,başta da tarih dersinde çok başarılı olması gerektiğine vurgu yapmışlardır. Türkan Sabancı Görme Engelli İlköğretim okulundan S.AYDIN:Görme engelli öğrenci sayısal derslerdeki açığı sözel derslerde başarılı olarak kapatmalıdır derken Mithat Enç Görme Engelliler İlköğretim Okulundan T.GÜLMEZ:Görme özürü öğrenciler sayısal derslerde zorlandıklarına göre başarılı olacakları alanların başında sosyal alanlar ,en başta da tarih gelmektedir demiştir.Yine aynı okul tarih öğretmenlerinden Y. YILDIZ:Tarih başta olmak üzere sosyal derslerde büyük başarı göstererek sayısal derslerdeki durumu eşitlemelidir görmeyen öğrenci derken Göreneller Görme Engelliler İlköğretim okulu tarih öğretmenlerinden M.OZANOĞLU:Görmeyen öğrenciler sayısal derslerde başarılı olamadıkları için sözel dersler başta da tarihe yönelmektedirler demektedir.

Özellikle görmez tarih öğretmenleri görmeyen öğrencilerin tarih dersini dikkatli takip etmeleri ve çok çalışkan olmaları konusuna vurgu yapmışlardır.Mithat Enç Görme Engelliler Okulundan H.DALDAN:öğrenmenin %68 i görmeye dayalıdır,bu sebeple bunlardan yoksun olan görmeyen öğrencinin diğerlerine göre daha çok çaba gösterir ve çalışkan olması gerekiyor derken aynı okuldan Y.YILDIZ:Görmeyen öğrenci çaba göstermeli ve çalışkan olmalıdır.görmeyen öğrenci dersi çok iyi dinlemeli, alabiliyorsa not almalı ve dersten sonra anladıklarını tekrar

yazmalıdır;okutturduğu kasetlerin özetini yazılı bir şekle dönüştürmelidir demiştir. Cumhuriyet Lisesi tarih öğretmenlerinden F.ÖVEN:Tarih,okumayı,pekiştirmeyi olaylar arasında çağrışım kurmayı gerektirir;bana göre sevgi gerektirir,ilgi gerektirir,görmez öğrenci diğerlerinden farklı değil bunları yerine getiriyorsa başarılı olmaması için bir sebep yok demektedir.

Vurgulanan noktalar arasında en önemlisi de Görme engelli öğrencilerin engellerini kullandıklarına ilişkin görüşlerdir.Görmez öğrencinin bu konuda çok dikkatli olması ve yanlış anlaşılabilir davranışlardan kaçınması şarttır. Göreneller Görme Engelliler okulundan M.OZANOĞLU:Özürlüler kesinlikle özrünü istismar etmemelidir derken Mithat Enç Görme Engiller okulundan Y.YILDIZ:Eğitim sistemiz içerisinde verilen imkanlarla genelde kolaycılığa alışan görme engelli öğrenci,toplumdaki görmeyen imajı ve görmeyene yönelik algıları bozmakta;görmeyenlerle ilgili kötü yargıların toplumda yayılmasına sebebiyet vermektedir.Örneğin:sorduğu en basit soruyu bile görmeyenin bilememesi üzerine öğretmenin ' bu görmeyenler hiçbir şey bilmiyor,hiçbir şey almıyor,öğrenemiyor' gibi bir yargıya sebebiyet vermesi diğer görmeyenlere de,toplumdaki görmeyen imajına da büyük zarar vermektedir demiştir.Cumhuriyet Lisesindeki gören öğrencilerden MURAT : 'Türkçe-Matematik alanındaki görmez öğrencilerin matematik,fizik,kimya,biyoloji derslerinden ayrı sorularla ayrı sınav edildiklerini ve bu derslerden görmeyenlerin direk geçirildiğini, onlardan herhangi bir şey talep edilmediğini' söylemiştir.

Görüşmelerin gerçekleştirildiği liselerdeki tüm görmez öğrencilerin, öğretmen ve arkadaşlarının kendilerine haddinden fazla yardımcı olduklarını söyledikleri tespit edilmiştir Halide Edip Lisesi öğretmenlerinden N.ÜNSAL ve Cumhuriyet Lisesi tarih öğretmenlerinden F. ÖVEN 'gören öğrencilere de görmeyen öğrencilere de ellerinden geldiği kadar yardımcı olmaya çalıştıklarını özellikle görmeyen öğrencilerin yardım isteklerini hiçbir zaman

geri çevirmediklerini' belirtirken Cumhuriyet Lisesi öğrencilerinden Ömer: 'Lise 2'deyken sınıfında görmeyenlerin olduğunu fakat çok sıkıntı yaşamadıklarını, öğretmen ve öğrencilerin görmeyenlere çok yardımcı olduklarını, görmeyen arkadaşları da olduğunu' ifade etmiştir

3.14.TARİH DERSİNDE YAŞANAN SIKINTILARA İLİŞKİ BULGULAR

Tarihin özellikle kaynağa ulaşma bânında görmeyenler için büyük zorlukları da bünyesinde taşıdığı dile getirilmiştir. İstanbul Üsküdar İhsan Kurşunoğlu ilköğretim okulundan tarih öğretmeni Nûman Petek: tarih,görmeyen için zor bir branş, kaynağa inmede görmekle ilgili problemler var derken Mithat Enç görme engelliler okulundan Y. Yıldız: tarihi bilgiye ulaşmada, tarihi öğrenmede, gören ile görmeyen arasında kesinlikle fark vardır; mesela aynı merakla sahip iki kişiyi ele alırsak gören kişi epeyce zengin kütüphanelerden yararlanarak tarihi bilgiye rahatça ulaşabilmekte iken görmeyen kişi ilgi duyduğu tarihi alana ilişkin kaynak bulmakta ve bunları okutmakta büyük sıkıntı yaşamaktadır diyor.

Görme özü dışında bir başka özü de sahip olan özürlü öğrencilerin genel eğitimleri, dolayısıyla da tarih eğitiminde sıkıntı yaşandığına ilişkin görüşler dile getirilmiştir. Göreneller görme engelliler ilköğretim okulu tarih öğretmenlerinden M.Ozanoğlu:görme engelinin yanında ikinci hatta üçüncü özürlü olan çocuk önce görme engelliler okulu sonrada normal okulda tarih öğretimini bile imkânsız hale getirmektedir derken Halide Edip lisesi tarih öğretmenlerinden M.Y.Mitin de: öğrencilerimizin yarısı (bu okulda 26 görmez öğrenci mevcuttur) çift engelli, bu da başarı durumu ve eğitim kalitesini düşürüyor fakat önceki yıl mezun ettiğimiz Gülhan isimli öğrenci sosyal derslerde sınıfının birincisiydi demektedir.

Yukarıda belirtilenler dışında ,Görüşülen tarih öğretmenleri derslerde bireysel yada görme engellilere ilişkin herhangi bir sıkıntı yaşamadıklarını dile getirmişlerdir.

Halide Edip Lisesinden Sariya isimli öğrenci: Tarih öğretmenimiz konuları anlatım anlatıp geçiyor, not aldırıyor, sadece dinlemek bana yetmiyor, bu nedenle hem dersi sevmiyorum hem de dersi anlamıyorum; bence sınıfta kaset dinlemek ve tarihi gezilere gitme çok yararlı olacaktır dedi. Cumhuriyet Liseliden Tarık isimli öğrenci: Tahtayı gösteremiyorum, kitap okuyamıyorum, not almakta zorlanıyor, kabartma yazı bilmiyorum, normal yazı yazıyorum ama okuyamıyorum demektedir.

Öğrencilerde ise tarih dersinde sıkıntı yok diyenlerin oranı %60, tarih dersini hiç anlamıyorum diyenlerin oranı %20, not alma ve tahtayla ilgili sıkıntı yaşayanların oranı %10, konuyla ilgili görüş oranı da yine %10 olarak tespit edilmiştir. Tarih dersinde herhangi bir sıkıntı hissedilmemesinin başlıca 2 nedeni olduğu gözlenmiştir:

- a. öğretmen ve gören öğrencilerin yardımları.
- b. görmeyen öğrencilerin büyük bir kısmının dersi kolay bulmaları yada sevmemeleri sebebiyle derse sadece girip çıkmaları yani tarih konusunda aktif olmamaları.

3.15.TARİH DERSİNİN SEVİLİP SEVİLMEMESİNE İLİŞKİN BULGULAR

Mithat Enç Görme Engelliler İlköğretim okulu tarih öğretmenlerinden H.Daldan: 'tarih eğitiminin görenlerle görmeyenler arasındaki farkın en az olduğu eğitim olduğunu ,görme engellilerin tarihe ilgilerinin yoğun olduğunu ve bu alanın onlara basit geldiğini belirtirken aynı okul tarih öğretmenlerinden T.Gülmez: tarih görmeyenlerin en rahat edebileceği alandır. Tarih eğitiminde, daha ziyade ezbere dayalı bir metod izleniyor, bir tarihi konuda o konu ile ilgili bir yer, savaş veya kişi ismini hatırlayamadığınız zaman o konunun tam anlaşılması mümkün değil; oysa görme engellilerde, görmeyen öğrenci daha dikkatli ve sadece işitmele dayalı bir eğitim-öğretim ilişkisi içerisinde olduğu için ezberlemeleri ve algıda pekiştirmeleri daha çabuk oluyor. Görsel materyal kullanılmadığı halde, bir takım eksiklikler olduğu

halde görmeyen öğrenciye daha iyi tarih dersi öğretimi sağlanabiliyor demektedir. Gören Eller Görme Engelliler okulu tarih öğretmenlerinden R. Pınar: görmez öğrencinin kapasite olarak görenden hiçbir farkı yoktur; görmeyen öğrencilerin dikkati dağılmayıp tek bir yere konsantre oldukları için hafızaları daha iyi, bir teyip gibi alıyor hatta bazen daha da başarılı olabiliyorlar diyor. Cumhuriyet lisesi öğrencilerinden Ömer Tanrıbuyurdu 'tarihin çok kolay bir ders olduğunu' söylemiştir.

Görüşülen Tarih öğretmenlerinden görmezlerin tarihe ilgi duyduğunu belirtenlerin oranı %55, mecburen yöneliyorlar diyenlerin oranı %15 iken %30'u da bu konuyla ilgili olarak fikir beyan etmemiştir. Yukarıdaki veriler aracılığıyla görüldüğü kadarıyla tarih öğretmenlerinin çoğunluğu görmezlerin tarihe ilgisi olduğunu düşünmektedirler.

Görüşülen görmez öğrencilerin çoğunluğunun aşağıda örneklandığı biçimde tarih dersini sevdikleri anlaşılmaktadır. Ümraniye lisesinde okuyan Serdar isimli öğrenci 'tarih dersini çok rahat anladığını ve tarihi çok sevdiğini, ilerde de tarih öğretmeni olmak istediğini' söylerken Halide Edip lisesinden Gülçin isimli öğrenci de: ' tarih dersini çok rahat anladığını, tarihle ilgili her şeyi , tarihi filmleri çok sevdiğini , tarihi anlatan kitaplar okumaktan çok hoşlandığını ve ilerde tek hedefinin tarih öğretmeni olmak olduğunu 'söyledi .

Tarih dersiyle ilgili bu fikirlerin yanında tam zıttı fikirler de dile getirilmiştir. Şöyle ki :Cumhuriyet lisesinden Ahmet isimli öğrenci : 'tarih dersini sevmediğini ve anlamadığını 'belirtirken Halide Edip lisesinden Sariye isimli öğrenci 'tarihi hiç anlamadığını 'söylüyor. Yine aynı lise öğrencilerinden Güler: 'tarih öğretmenin iyi anlattığını söylemekle birlikte tarih dersini hiç sevmediğini ancak dersi geçmek için mecburiyetten çalıştığını 'söylerken Ayşe isimli öğrenci de : 'tarih dersini çok sıkıcı bulduğunu , bu nedenle tarih öğretmeni olmayı hiç düşünmediğini, edebiyat öğretmeni olmak istediğini' belirtiyor. Halide Edip lisesindeki öğretmenleri tarafından tarih dersinde çok başarılı olarak nitelenen Selin adlı öğrenci ise: Tarih öğretmenimiz dersi çok

iyi anlatıyor, bende dikkatlice dinliyorum ancak tarih dersini çok sıkıcı buluyorum sadece mecbur olduğum için çalışıyorum demektedir.

Onların bu düşüncelerine paralel olarak görüşülen görmez öğrencilerin %60 tarihe özel ilgi duyduklarını ,sevdiklerini belirttiler;öğrencilerden %10'u görüş bildirmezken %30'u tarihi ve tarih dersini sevmediklerini belirttiler.

Öğrencilerin büyük kısmının tarih dersini sevdikleri anlaşılmakla birlikte azımsanmayacak orandaki bir grubun da anlatım yönteminin sıkıcılığı,eğitimin ezbere dayalı oluşu,yeni yöntem ve tekniklerin uygulanmayışı, tarihin yapısından kaynaklanan sıkıntılar gibi sebeplerden dolayı tarih dersini sevmedikleri ortaya çıkmıştır.

3.16.TARİH DERSİNDEKİ BAŞARIYA İLİŞKİN BULGULAR

Tarih öğretmenlerinin %10'u görmez öğrencileri başarısız bulurken %30'u başarılı bulmaktadır; tarih öğretmenlerinin %60'ı ise görmeyen öğrencilerin başarı durumunun gören öğrencilerden farklılık göstermediğini belirtmektedirler. Sunulan verilerden görüşülen 20 tarih öğretmeninden çoğunluğunun başarı durumunda görenlerden farksız dediği görmez öğrenciler azımsanmayacak bir orandaki tarih öğretmeni tarafından daha başarılı bulunurken tarih öğretmenlerinin küçük bir kısmının görenlere oranla görmez öğrencileri daha başarısız buldukları anlaşılmaktadır.Cumhuriyet Lisesi tarih öğretmenlerinden S.ARI:2-3'ü dışındaki öğrencilerimden pek memnun değilim çünkü ödevlerine özen göstermiyorlar,dersi takip etmiyorlar,hiç not almıyorlar derken Aynı lise tarih öğretmenlerinden A.DEMİR:son 2 –3 yıldır görme özürlü öğrencilerin başarılarında büyük bir düşüş var, tabii toplumda,toplumun eğitiminde büyük bir düşüş var , biraz da bunun yansıması ;başarıları şuan çok düşük hatta normal öğrencilerin başarı yüzdesine göre bile çok düşük demektedir.

3.17.GÖRME ENGELLİLERDE TARİH EĞİTİMİ KAYNAKLARINA DAİR BULGULAR

Konuyla ilgili sorulan soruya yanıt olarak Mitat Enç Görme Engelliler Okulundan Y. Yıldız: Görme engellilerde tarih eğitimine ilişkin herhangi bir kaynağa rastlamadım ancak böyle bir kaynak doğrusu çok ilgimi çekti derken Türkan Sabancı Görme Engelliler İlköğretim Okulundan S. Aydın: Bu alanda yazılmış Türkçe bir materyal olduğunu zannetmiyorum demektedir. Görüşülen tarih öğretmenlerinin %100'ü görme engellilerde tarih eğitimi alanına ilişkin herhangi bir bilgi yada yayına rastlamadıklarını belirtmişlerdir.

SONUÇ

Gerek genel gerekse de görmeyenlere yönelik tarih öğretimi anlatım yönteminin hegemonyasından kurtarılmalıdır. Sadece dinlemeye dayanması, aktif değil pasif bir yöntem olması ve öğrencilerin dikkatinin kısa sürede dağılmasından dolayı ilginin başka yöne kaymasına sebebiyet vermesi sınırlılıklarının barındıran bu yöntem mümkün olduğunca az kullanılmalı, daha çok görenler için göze, görmeyenler için duyma ve dokunmaya, her iki grup için de yorum ve muhakemeye yani zihne hitap eden yöntemlere ağırlık verilmelidir.

Duyarak öğrenme çerçevesinde ders kasetleri, CD'ler, tarihi müzikler, dokunarak öğrenme çerçevesinde maketler, kabartmalı araç gereçlerin kullanımı ihmal edilmemelidir. bunların yanında toplu etkinlikler kapsamında tarih konulu seminer, gösteri, gezi, tiyatro ve filmlere gidilmesi öğrencinin tarihini sevmesi ve derse ilgisinin artmasına büyük katkı sağlayacaktır.

Görmeyenlerle yapılan tarih öğretiminde teybinden bilgisayarına kullanılabilirdiği kadar fazla araç-gerecin kullanılması bizi amacımıza daha da yaklaştıracaktır. Yine görmeyen öğrenci için yardıma ihtiyaç duyduğu okul ve sınıf içi fiziki ve sosyal konularda etkin bir danışma ve destek mekanizması kurulması faydalı olacaktır bunun yanında hem görmez tarih öğrencisi hem de tarih öğretmeninin tutumları gerek eğitim-öğretim ilkeleri gerekse tarih öğretiminin esaslarıyla çelişik değil bilakis uyum içinde olmalıdır. Tarih öğretmeni olabildiğince şefkatli, gerçekçi ve eşitlikçi, görmeyen tarih öğrencisi de saygılı, düşünceli, çalışkan olmalı ve sınıf özellikle de sıra arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kurmaya özen göstermelidir.

Çalışmada belirtilen hususlar dikkate alındığında görmez öğrencilerin hem gören öğrenciler arasındaki farkın kapanacağı hem de tarihe karşı sevgi ve ilgilerinin artacağı açıktır.

KAYNAKÇA

Adler, A., 1971, Güç Çocuğun Eğitimi, Çev: Nihal Önal, Varlık Yay., İstanbul

Akyüz, Y., 1989, Türk Eğitim Tarihi , A.Ü.E.F. Yay, Ankara

Ataman, A., 2002, 11.Özel Eğitim Kongresi Bildirileri, Konya.

Ataman, A., 2003, Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş, Gündüz Eğitim ve Yay.,Ankara.

Ataman, A.,1977, Eğitim Bilimine Giriş, Gazi Kitapevi, Ankara

Ayva, L., 2002, 11. Özel Eğitim Kongresi Bildirileri , Konya

Baltacıoğlu, İ.H., 1941, Tarihi Nasıl Öğreteceksin? Yeni adam .

Bildirici, L.,1994, Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları Sempozyumu, Dokuz Eylül Ün., Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İzmir.

Carr , E.H., 1994, Tarih Nedir? Çev.:M.Gizem Gürtürk, İletişim Yay., 5.Baskı, İstanbul

Colling Wood, R. D., 1996, Tarih Tasarımı , Çev.:Kurtuluş Dinçer, Gündoğan Yay., İstanbul

Coltham, J. B. ve Fines, J., 1993, Tarih Öğretiminin Eğitimsel Hedefleri, Çev: Mustafa Safran, Belleten, C: LVII, S : 220, Ankara.

Çakıcı, İ.,2003, Görmeyen Öğrencilerin Eğitimi, Altı Noktanın Sesi Dergisi, S.:181, Ankara.

Çelik, V., 2000, Okul Kültürü ve Yönetimi, Pegem Yay., 2.Baskı, Ankara

Değirmencioğlu, C., 1977, Eğitim Bilimine Giriş, Gazi Kitapevi, Ankara

Demirci, E., 2003, Logos Kültür Kurumu ve Ulusal Körler Kütüphanesi Projemiz, Altı Noktanın Sesi Dergisi, S.:180, Ankara

Enç, M., 1972, Görme Özürlüler, Gelişim, Uyum ve Eğitimleri, Sevinç Matbaası, Ankara.

Enç, M., 1981, Özel Eğitime Giriş, A.Ü.E.F.Yay., Ankara

Enç, M., Özsoy, Y., Çağlar D., 1981, Özel Eğitime Giriş, A.Ü.E.F.Yay., Ankara

Eripek, S., Çolak, A., Yücesoy, Ş., 2002, 11.Özel Eğitim Kongresi Bildirileri, Konya

Gürsen, M., Çakır, L., 2002, 11.Özel Eğitim Kongresi Bildirileri, Konya

İleri, C, 1998, Görme Özürlülerin Hareket Özgürlüğü Eğitimi, Sabev Yay., T.K.F., Ankara

İnan, A., 1960, Tarih Üzerine İncelemeler ve Makaleler, Akın Matbaası, Ankara.

Karataş, K., 2000, Görme Özürlülerin Eğitimi, T.T.K. Basımevi, Ankara

Keller, H., 1994, Üç Gün Görebilseydim, Çev:Şermin Şenturan, İstanbul

Keller, H., 1999, HerŞey Su İle Başladı, Çev:İpek Vondenborn, Aykırı Yayınları, İstanbul

Köseler, H., 1998, Görme Özürlülerle İlgili Özel Eğitim Sorunları ve Çözüm Yollarına İlişkin Rapor, Altı Nokta Matbaası, Ankara

- Kuralay, H., 2003, Hayata Dokunmak, Selis Yay., İstanbul
- Kurt, M., Alkan, C., 1998, Özel Öğretim Yöntemleri , Anı Yay., Ankara.
- Küçükahmet, L., 1989, Öğretim İlke ve Yöntemleri, G.Ü.B.Y.Y.O. Yay., Ankara
- Nichol, J., 1996, Tarih Öğretimi, Çev: Mustafa Safran, Çağrı Matbaacılık, Ankara
- Okuturlar, M., 1968, Özel Eğitim, As Matbaası, İstanbul
- Öksüzoğlu, A. F., 1977, Eğitim Bilimine Giriş, Gazi Kitapevi, Ankara
- Özbaran, S., 1992, Tarih ve Tarih Öğretimi, Cem Yay., İstanbul.
- Özbaran, S., 1994, Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları Sempozyumu, Dokuz Eylül Ün., Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İzmir
- Özmen, R.G., 2003, Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş, Gündüz Eğitim ve Yay., Ankara
- Özsoy, Y., Özyürek, M., Eripek, S., 2002, Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar : Özel Eğitime Giriş, Çağ Matbaası, Ankara
- Özyürek , M., 1998, Engelli Kişilere Yönelik Değiştirilen Tutumların Sürekliliği, Anadolu Ün., Eskişehir
- Özyürek, M., 1995, Sınıfta Davranış Yönetimi: Uygulamalı Davranış Analizi, Karatepe Yay., Ankara
- Paykoç, F., 1991, Tarih Öğretimi, Açık Öğretim Fak.Yay., Eskişehir
- Safran, M., 1993, Ortaöğretim Kurumlarında Tarih Öğretiminin Yapı Sorunlarına İlişkin Bir Araştırma, (Basılmamış araştırma), Ankara

Safran, M., 1996, Tarih Programları Nasıl Düzenlenmelidir? G. Ü. G. E. F. Dergisi, S: 4, Ankara

Safran, M., 1997, Osmanlı Tarih Öğretimi ve Osmanlı İmajı ,G.Ü.E.F. Dergisi, Ankara

Safran, M., 1997, Tarih Öğretimi ve Çağdaş Müfredat Teorileri , XII. Türk Tarih Kongresi, Ankara

Safran, M., 1997, Tarih Öğretiminde Yazılı Kanıtların Kullanılması, G.Ü.G.E. F. Dergisi, Ankara

Safran, M., Ata,B., 1998, Okul Dışı Tarih Öğretimi ,G.Ü.G.E.F. Dergisi, C.: 18 , S.:1, Ankara.

Somerson, S., 1994, Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları Sempozyumu, Dokuz Eylül Üniv.,

Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İzmir

Şahin, S., 2003, Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş, Gündüz Eğitim ve Yay.,Ankara

Yıldırım, A. ,Şimşek, H., 1998, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri , Seçkin Yay, İstanbul

EKLER

EK-1: GÖREN TARİH ÖĞRETMENLERİNE YÖNELİK SORULAR

1.Sınıfınızda görmez öğrenciyle ilk karşılaştığınızdaki duygu ve düşüncenizi anlatır mısınız?

2.Tarih dersine görme engellilerin de etkin katılımını sağlamak için ne gibi tedbirler alınabilir?

3.Tarih dersini işleyişinizde görmez öğrencilerin bulunduğu sınıflar ile bulunmadığı sınıflar arasında farklılık var mı?

4.Tarih eğitimini sınıf dışı etkinliklerle de destekliyor musunuz?Bu tür etkinliklerde görme engelli öğrenciler için neler yapılabilir?

5.Tarih öğretiminde drama ve oyunlardan faydalandınız mı ?

6.Görme engelli öğrencilerin tarihe ilgilerini nasıl buluyorsunuz? Başarı durumları nedir?

7.Tarih dersinde görmez öğrencileri nasıl sınav yapıyorsunuz?

8.Görme engellilerde tarih eğitime ilişkin herhangi bir kaynağa rastladınız mı?

9.Görme engellilerde tarih eğitimi alanı ve görmez öğrencilere ilişkin eleştiri ve beklentileriniz nelerdir?

EK-2 GÖRME ENGELLİ TARİH ÖĞRETMENLERİNE YÖNELİK SORULAR

1.Görme engelli öğrencilere yönelik tarih eğitimi nasıl yapılmaktadır?

2.Tarih dersine görme engellilerin de etkin katılımını sağlamak için ne gibi tedbirler alınabilir?

3.Tarih eğitimi esnasında görmez öğrencilere yönelik hangi yöntem ve araçlar kullanılmalıdır?

4.Tarih eğitimini sınıf dışı etkinliklerle de destekliyor musunuz?Bu tür etkinliklerde görme engelli öğrenciler için neler yapılabilir?

5. Tarih öğretiminde drama ve oyunlardan faydalandınız mı ?

6.Görme engelli öğrencilerin tarihe ilgilerini nasıl buluyorsunuz? Başarı durumları nedir?

7.Kaynaşık eğitimde ki görmez öğrenciler tarih dersinde nasıl sınav yapılmalıdır?

8.Görme engellilerde tarih eğitimine ilişkin herhangi bir kaynağa rastladınız mı?

9.Görme engellilerde tarih eğitimi alanı ve görmez öğrencilere ilişkin eleştiri ve beklentileriniz nelerdir?

EK-3 GÖRME ENGELLİ LİSE ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK SORULAR

1.Tarih dersinde yaşadığınız sıkıntılar nelerdir?

2.Tarih dersi ve tarih öğretmeninizi seviyor musunuz?

3.Tarih derslerinin yalnız anlatım biçiminde işlenmesi sizin konuyu öğrenmenizde yeterli oluyor mu?

4.Tarih derslerinde sizin engelınıza uygun yöntem,teknik ve araçlar kullanılıyor mu?

5.Tarih dersi kapsamında tarihi yer, tarihi bina yada herhangi bir tarihi gösteriye gittiniz mi?

6.Tarih dersinde tarihi konulu oyunlar oynadınız mı?

7.Okul ve sınıfın sosyal ve fiziksel şartlarının eğitiminize etkisi nedir?

8.Tarih dersinde nasıl sınav oluyorsunuz?

9.Tarih öğretmeniniz ve sınıf arkadaşlarınızın size karşı tutumları nasıl?Yardımcı oluyorlar mı?

ÖZGEÇMİŞ

Mart 1977'de Ankara'da doğdum. 1989'da Aydınlikevler Görmezler İlkokulunu, 1992'de Beşevler Görmezler Ortaokulunu, 1995'te Başkent Lisesini ve 1999'da da Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Tarih Öğretmenliği Bölümünü bitirip aynı yıl İstanbul'da Tarih Öğretmenliğine başladım. İstanbul'daki 3 yıldan sonra Ankara'ya geldim ve aynı yıl Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsünde, Tarih Eğitimi alanında yüksek lisans yapmaya başladım, halen tarih öğretmenliğine devam etmekte ve yüksek lisans tezimi tamamlamış bulunmaktayım.

